Zbierka súdnych rozhodnutí

NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
MICHAL BOBEK
prednesené 25. júla 2018 [1]

Vec C-310/16

Specializirana prokuratura
proti
Petarovi Dzivevovi,
Galine Angelovej,
Georgimu Dimovovi,
Milkovi Velkovovi

[návrh na začatie prejudiciálneho konania, ktorý podal Specializiran nakazatelen săd (Špecializovaný trestný súd, Bulharsko)]

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Ochrana finančných záujmov Európskej únie – Boj proti podvodom v oblasti dane z pridanej hodnoty (DPH) – Daňové trestné činy – Efektívny výber DPH – Rozsah povinností členských štátov – Obmedzenia vyplývajúce zo základných práv, únijnej alebo vnútroštátnej povahy – Dôkazy získané v rozpore s vnútroštátnym právom – Odpočúvania telekomunikačnej prevádzky – Chýbajúca právomoc súdu, ktorý nariadil odpočúvanie“

I. Úvod

1. Pán Petar Dzivev je obvinený z vedenia zločineckej skupiny, ktorá sa dopustila podvodu v oblasti dane z pridanej hodnoty (DPH). S cieľom zhromaždiť dôkazy o jeho účasti došlo k odpočúvaniu telekomunikačnej prevádzky (telefóny boli odpočúvané). Niektoré z týchto záznamov však boli nariadené súdom, ktorý zjavne nemal právomoc nariadiť ich. Navyše niektoré príkazy na odpočúvanie neboli riadne odôvodnené. Podľa bulharského práva sú takto zhromaždené dôkazy nezákonné a nemožno ich použiť v trestnom konaní proti pánovi Dzivevovi.

2. Na základe týchto skutkových a právnych okolností sa Specializiran nakazatelen săd (Špecializovaný trestný súd, Bulharsko) pýta, či v prípade, akým je tento prípad, právo Únie bráni uplatneniu ustanovení vnútroštátneho práva zakazujúcim použitie dôkazov získaných prostredníctvom odpočúvaní, ktoré boli nariadené súdom, ktorý nemá právomoc a/alebo neboli riadne odôvodnené, ak by tieto dôkazy mohli údajne preukázať účasť pána Dziveva na trestnom čine súvisiacom s DPH.

3. Do akej miery siaha povinnosť členských štátov chrániť finančné záujmy Európskej únie podľa článku 325 ZFEÚ? Môže alebo by dokonca malo dôjsť k nezohľadneniu vnútroštátneho pravidla, ak toto pravidlo podľa všetkého bráni riadnemu a úplnému výberu DPH, vrátane uloženia sankcií za podvod alebo iné nezákonné činnosti, ktoré majú vplyv na finančné záujmy Európskej únie?

1 Jazyk prednesu: angličtina.

4. Netreba popierať, že rýchly vývoj nedávnej judikatúry Súdneho dvora v tejto otázke bol bez sporov a mierne povedané, interného nesúladu. Po prvé Súdny dvor vydal rozsudok Taricco [2]. Nasledujúce rozsudky M.A.S a M.B [3] a Scialdone [4] nabrali odlišný (a aspoň podľa mňa rozumnejší) kurz. Nedávno bol vyhlásený rozsudok vo veci Kolev [5], o ktorom sa skôr zdá, že sa vracia k názoru v rozsudku Taricco. S mnohými ďalšími rozsudkami Súdneho dvora, ktoré rotujú okolo tejto judikatúry, by naozaj nebolo úplne ľahké zistiť, aká je súčasná právna situácia. V týchto návrhoch sa preto snažím vysvetliť, prečo si myslím, že správny prístup k rozsudku Taricco a nasledujúcim rozsudkom je cez optiku rozsudkov M.A.S a Scialdone, a nie cez rozsudok Kolev.

II. Právny rámec

A. Právo Únie

1. Charta základných práv

5. Článok 7 Charty základných práv Európskej únie (ďalej len „Charta“) stanovuje, že „každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a komunikácie“.

6. Podľa článku 48 ods. 2 „každý, kto je obvinený, má zaručené právo na obhajobu“.

2. Zmluva o fungovaní Európskej únie

7. Článok 325 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len „ZFEÚ“) stanovuje, že „Únia a členské štáty zamedzia podvody a iné protiprávne konanie poškodzujúce finančné záujmy Únie prostredníctvom opatrení, ktoré sa prijmú v súlade s týmto článkom, čo má pôsobiť odradzujúco a tak, aby to poskytlo, v členských štátoch, inštitúciách, orgánoch, úradoch a agentúrach Únie účinnú ochranu“.

3. Dohovor o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev

8. Článok 1 ods. 1 Dohovoru o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev (ďalej len „dohovor PIF“) [6] stanovuje:

„Na účely tohto dohovoru bude medzi podvody, ktoré majú dopad na finančné záujmy Európskych spoločenstiev, patriť:

…

b) s ohľadom na príjmy, každý úmyselný čin alebo opomenutie týkajúce sa:

– používania alebo predkladania nepravých, nesprávnych alebo neúplných výkazov alebo dokumentov, ktoré majú za následok spreneveru alebo nezákonný úbytok zdrojov zo všeobecného rozpočtu Európskych spoločenstiev alebo rozpočtov spravovaných Európskymi spoločenstvami alebo v ich mene,

2 Rozsudok z 8. septembra 2015, Taricco a i. (C-105/14, EU:C:2015:555).

3 Rozsudok z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936).

4 Rozsudok z 2. mája 2018, Scialdone (C-574/15, EU:C:2018:295).

5 Rozsudok z 5. júna 2018, Kolev a i. (C-612/15, EU:C:2018:392).

6 Dohovor vypracovaný na základe článku K.3 Zmluvy o Európskej únii (Ú. v. ES C 316, 1995, s. 49).

– nezverejnenie informácií v rozpore s konkrétnou povinnosťou s rovnakým účinkom ako vyššie,

– sprenevery právoplatne nadobudnutého zisku s rovnakým účinkom ako vyššie.“

9. Článok 2 ods. 1 stanovuje, že „každý členský štát prijme nevyhnutné opatrenia na zabezpečenie toho, aby konanie uvedené v článku 1 a účasť, návod na alebo pokus o konanie uvedené v článku 1 ods. 1, bolo možné potrestať prostredníctvom účinných, primeraných a odstrašujúcich trestných postihov vrátane zbavenia slobody aspoň v závažných prípadoch, čo môže viesť k vydaniu stíhaných osôb, pričom sa má za to, že za vážny podvod sa považuje podvod týkajúci sa minimálnej sumy, ktorú stanoví každý členský štát. Túto minimálnu sumu nie je možné stanoviť na viac ako 50000 [eur]“.

4. Rozhodnutie 2007/436

10. Podľa článku 2 ods. 1 rozhodnutia 2007/436/ES, Euratom [7]:

„Príjem z nižšie uvedeného tvorí vlastné zdroje, ktoré sa zahŕňajú do všeobecného rozpočtu Európskej únie:

…

b) bez toho, aby bol dotknutý druhý pododsek odseku 4, z uplatňovania jednotnej sadzby platnej pre všetky členské štáty na harmonizované vymeriavacie základy DPH stanovené v súlade s pravidlami Spoločenstva. Vymeriavací základ zohľadňovaný na tento účel nepresiahne 50 % HND každého členského štátu, ako je vymedzené v odseku 7;

…“

5. Smernica o DPH

11. Podľa článku 250 ods. 1 smernice 2006/112/ES o DPH [8] „[k]aždá zdaniteľná osoba musí podať daňové priznanie k DPH, v ktorom uvedie všetky údaje potrebné na výpočet výšky daňovej povinnosti vrátane výšky odpočítateľnej dane a, pokiaľ je to nevyhnutné pre stanovenie vymeriavacieho základu, celkovú hodnotu transakcií vzťahujúcich sa na túto daňovú povinnosť a na túto odpočítateľnú daň, ako aj hodnotu transakcií oslobodených od dane“.

12. Podľa článku 273: „[č]lenské štáty môžu uložiť iné povinnosti, ktoré považujú za potrebné na riadny výber DPH a na predchádzanie daňovým podvodom, pod podmienkou, že splnia požiadavku rovnakého zaobchádzania s transakciami uskutočňovanými na vnútroštátnej úrovni a s transakciami uskutočňovanými medzi členskými štátmi zdaniteľnými osobami, a pod podmienkou, že tieto povinnosti nepovedú pri obchode medzi členskými štátmi k formalitám spojeným s prechodom hraníc…“.

B. Vnútroštátne právo

13. Článok 32 ods. 2 bulharskej ústavy stanovuje zákaz odpočúvania telekomunikačnej prevádzky osoby s výnimkou prípadov stanovených zákonom.

14. Článok 121 ods. 4 ústavy stanovuje povinnosť odôvodnenia súdnych rozhodnutí.

7 Rozhodnutie Rady zo 7. júna 2007 o systéme vlastných zdrojov Európskych spoločenstiev (Ú. v. EÚ L 163, 2007, s. 17).

8 Smernica Rady z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty (Ú. v. EÚ L 347, 2006, s. 1).

15. Odpočúvanie telekomunikačnej prevádzky je upravené v § 1 až 3, 6 a 12 až 18 Zakon za specialnite razuznavatelni sredstva („zákon o osobitných vyšetrovacích postupoch“ alebo „ZSRS“) a v § 172 až 177 trestného poriadku. Ako vysvetlil vnútroštátny súd, odpočúvania je možné vykonať tak pred začatím trestného konania (predbežné vyšetrovania), ako aj po jeho začatí. Ak sa odpočúvania vykonávajú skôr, orgán, ktorý pôsobí v rámci Ministerstvo vatrešnite raboti (ministerstvo vnútra), požiada o ich vykonanie [v prejednávanej veci Direktor na Glavna direkcia za borba s organiziranata prestapnost (riaditeľ hlavného riaditeľstva pre boj s organizovaným zločinom)]. Po začatí konania podáva žiadosť prokuratúra. V žiadosti sa uvedie, ktorá osoba (alebo ktorá telefónna prípojka) a pre ktorý vyšetrovaný čin má byť odpočúvaná.

16. Odpočúvanie telekomunikačnej prevádzky je zákonné iba vtedy, ak bolo vopred povolené predsedom alebo podpredsedom súdu, ktorý má právomoc rozhodovať o žiadosti, súdnym rozhodnutím, proti ktorému nemožno podať opravný prostriedok.

17. Dňa 1. januára 2012 nadobudol účinnosť Zakon za izmenenie i dopalnenie na Nakazatelno procesualnia kodex („zákon, ktorým sa mení a dopĺňa trestný poriadok“ alebo „ZIDNPK“), ktorý sa týkal vytvorenia a fungovania Specializiran nakazatelen săd (Špecializovaný trestný súd). Tento zákon preniesol právomoci v konaní proti zločineckým skupinám zo Sofijski gradski săd (Mestský súd Sofia, Bulharsko) na Specializiran nakazatelen săd (Špecializovaný trestný súd). Podľa § 5 ZIDNPK je právomoc vydať príkaz na odpočúvanie telekomunikačnej prevádzky v určitých prípadoch delegovaná na tento súd.

18. Podľa § 9 ods. 2 ZIDNPK sa majú zaoberať existujúcimi a prebiehajúcimi trestnými konaniami orgány, ktoré na to mali doposiaľ právomoc. Od 6. marca 2012 bolo toto ustanovenie zmenené tak, že súdnu kontrolu odpočúvaní uskutočňuje súd, ktorý na to mal právomoc do 1. januára 2012.

III. Skutkový stav, konanie a prejudiciálne otázky

19. Pán Dzivev, pani Galina Angelova, pán Georgi Dimov a pán Milko Velkov (ďalej len „obvinení“) sú obvinení z toho, že v období od 1. júna 2011 do 31. marca 2012 boli súčasťou zločineckej skupiny. Údajne sa dopustili daňových trestných činov vo svoj vlastný prospech prostredníctvom spoločnosti Karoli Kepital EOOD (ďalej len „Karoli“). Týmto spôsobom sa mali vyhnúť priznaniu alebo zaplateniu dane, ktorú mala spoločnosť zaplatiť podľa Zakon za danak varhu dobavenata stojnost (ďalej len „zákon o dani z pridanej hodnoty“). Tieto štyri osoby sú tiež obvinené z konkrétnych daňových trestných činov, ktorých sa Karoli dopustila od 1. júna 2011 do 31. januára 2012. Nepriznaná a nezaplatená daň dosahuje celkovú výšku 372 667,99 bulharských leva (BGN) (viac ako 190 000 eur).

20. Pred začatím trestného konania proti obvineným, od 10. novembra 2011 do 2. februára 2012, príslušný orgán, riaditeľ hlavného riaditeľstva pre boj s organizovaným zločinom, požiadal, aby bola komunikácia medzi obvinenými odpočúvaná. Predseda Sofijski gradski săd (Mestský súd Sofia) vydal príkaz, ktorým sa toto odpočúvanie povolilo.

21. Prokurátor mal právomoc požiadať o odpočúvanie telefónov v dôsledku reformy z 1. januára 2012. V marci 2012 prokurátor požiadal a získal príkaz od predsedu Specializiran nakazatelen săd (Špecializovaný trestný súd; vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania). Tento príkaz umožnil odpočúvanie konkrétnych telefónnych liniek všetkých štyroch obvinených.

22. Specializiran nakazatelen săd (Špecializovaný trestný súd) kladie otázky týkajúce sa preskúmania zákonnosti predtým povolených odpočúvaní a poukazuje na dva problémy týkajúce sa týchto príkazov. Po prvé neexistovalo riadne odôvodnenie. Vnútroštátny súd vo svojom návrhu na začatie prejudiciálneho konania uvádza, že predmetné príkazy na odpočúvanie iba citujú znenie zákonných ustanovení, ale neobsahujú žiadne (individuálne, konkrétne) dôvody na ich podporu. Podľa vnútroštátneho súdu to v zmysle bulharského práva predstavuje nedostatočné odôvodnenie. Po druhé

niektoré z týchto príkazov (vydané v januári a vo februári 2012) boli prijaté súdnym orgánom, konkrétne Sofijski gradski săd (Mestský súd Sofia), ktorý na to nemal právomoc. Tento súdny orgán mal postúpiť žiadosti o odpočúvanie Specializiran nakazatelen săd (Špecializovaný trestný súd), keďže v čase skutkových okolností Sofijski gradski săd (Mestský súd Sofia) už nemal právomoc nariadiť tieto povolenia.

23. Okrem toho vnútroštátny súd konštatuje, že existujú systémové pochybenia pri vydávaní príkazov týkajúcich sa uplatnenia špeciálnych vyšetrovacích postupov, predovšetkým odpočúvania telekomunikačnej prevádzky, čo bolo neskôr úradne zistené na vnútroštátnej úrovni. To nakoniec viedlo k zmene uplatniteľného práva.

24. Vnútroštátny súd uvádza, že prechodné pravidlo stanovené v § 9 ZDNPK nebolo jasné, pokiaľ ide o to, či pokrýva aj prebiehajúce predbežné vyšetrovania. Zdá sa, že toto ustanovenie vyvolalo rozsiahlu a rozporuplnú judikatúru. Napriek tomu vo výkladovom rozhodnutí č. 5/14 zo 16. januára 2014[9] Vărchoven kasacionen săd (Najvyšší kasačný súd) potvrdil zásadu výlučnej právomoci orgánu, ktorý je poverený výkonom trestného súdnictva. Z tejto zásady neexistujú žiadne výnimky. Podľa vnútroštátneho súdu má táto zásada vo vnútroštátnom práve osobitný význam. Platí to najmä v prípadoch, keď sa používajú špeciálne vyšetrovacie postupy, vrátane odpočúvania telekomunikačnej prevádzky. Preto môže v takýchto prípadoch príkaz vydať výlučne predseda (alebo splnomocnený podpredseda) súdu, ktorý má na to právomoc. Ak by to urobil iný sudca tohto súdu alebo predseda či podpredseda iného súdu, bolo by zrejmé, že tento príkaz je nezákonný a že žiadny z predložených dôkazov nemôže byť použitý. Posúdenie sa uskutoční na základe čisto formálneho kritéria, konkrétne, či bol príkaz vydaný orgánom, ktorý na to mal právomoc.

25. Ako ďalej vysvetlil vnútroštátny súd, dôkaz, ktorý bol získaný prostredníctvom odpočúvaní povolených súdom, ktorý nemá právomoc, t. j. Sofijski gradski săd (Mestský súd Sofia), má rozhodujúci význam v prejednávanej veci. Tento dôkaz jasne a bezpochyby dokumentuje viaceré telefonické hovory medzi pánom Dzivevom a ďalšími obvinenými a jeho vedúcu úlohu. Podľa vnútroštátneho práva však tento dôkaz nemožno použiť v trestnom konaní, pretože bol získaný nezákonne; bol povolený súdom, ktorý už nemal právomoc na jeho povolenie a ktorý zrejme nedostatočne odôvodnil svoje príkazy. Vnútroštátny súd dospel k záveru, že pán Dzivev by mohol byť úspešne odsúdený iba vtedy, ak by tieto telefonické rozhovory mohli byť použité ako dôkaz. V opačnom prípade musí byť pán Dzivev oslobodený.

26. Na základe týchto skutkových a právnych okolností sa Specializiran nakazatelen săd (Špecializovaný trestný súd) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Je zlučiteľné s:

– článkom 325 ods. 1 Zmluvy o fungovaní Európskej únie, ktorý stanovuje, že členské štáty prijmú opatrenia na účinnú ochranu pred podvodmi a iným protiprávnym konaním poškodzujúcim finančné záujmy Únie,

– článkom 2 ods. 1 v spojení s článkom 1 ods. 1 písm. b) [dohovoru PIF]) v spojení s článkom 2 ods. 1 písm. b) [rozhodnutia 2007/436], podľa ktorého členské štáty príjmu potrebné opatrenia, aby zabezpečili účinný boj proti daňovým podvodom v oblasti dane z pridanej hodnoty,

– článkom 47 ods. 1 a 2 Charty, ktorý zaručuje právo na účinný prostriedok nápravy pred súdom zriadeným zákonom,

9 Výkladové rozhodnutie je právnym aktom Vărchoven kasacionen sad (Najvyšší kasačný súd Bulharsko), ktorý poskytuje záväzný výklad o význame právneho ustanovenia.

ak podľa vnútroštátneho práva dôkazy, ktoré boli získané využitím ‚špeciálnych vyšetrovacích postupov', konkrétne odpočúvaním telekomunikačnej prevádzky osôb, ktoré boli neskôr obžalované pre podvod v oblasti DPH, nemôžu byť použité, pretože odpočúvanie nariadil súd, ktorý nebol príslušný, pričom sa zohľadnia nasledujúce požiadavky:

– skôr (v rozmedzí od jedného do troch mesiacov predtým) bol podaný návrh na vykonanie odpočúvania tejto telekomunikačnej prevádzky a ten istý súd ho nariadil, pričom v tom čase bol ešte príslušný,

– návrh na vydanie príkazu na sporné odpočúvanie telekomunikačnej prevádzky (na účely predĺženia skoršieho odpočúvania a na odpočúvanie nových telefónnych liniek) bol podaný na rovnakom súde, ktorý už nebol príslušný, pretože jeho právomoc bola bezprostredne predtým delegovaná na iný súd; súd, ktorý bol pôvodne príslušný, posúdil návrh napriek chýbajúcej právomoci a vydal príkaz,

– v neskoršom čase (približne o mesiac neskôr) bol podaný nový návrh na vydanie príkazu na odpočúvanie rovnakých telefónnych liniek, pričom tento príkaz vydal súd, ktorý už na to príslušný bol,

– všetky vydané príkazy fakticky neobsahujú žiadne odôvodnenie,

– ustanovenie zákona, ktoré nariaďovalo delegovanie právomoci, bolo nejasné a viedlo k mnohým súdnym rozhodnutiam, ktoré si odporovali, a preto viedlo k tomu, že Vărchoven [kasacionen] săd [Najvyšší kasačný súd] približne dva roky po delegovaní právomoci, ktoré sa uskutočnilo na základe zákona, a po spornom odpočúvaní, vydal záväzné výkladové rozhodnutie,

– súd, ktorý sa zaoberá prejednávanou vecou, nie je oprávnený rozhodnúť o návrhoch na vydanie príkazov na použitie špeciálnych vyšetrovacích postupov (odpočúvanie telekomunikačnej prevádzky); je však príslušný rozhodnúť o zákonnosti uskutočneného odpočúvania, vrátane konštatovania, že príkaz nespĺňa požiadavky zákona, a preto nemožno zohľadniť dôkazy získané touto cestou; táto právomoc existuje len vtedy, keď bol vydaný platný príkaz na odpočúvanie telekomunikačnej prevádzky,

– použitie týchto dôkazov (telefonáty obžalovaných, ktorých odpočúvanie nariadil súd, ktorý už stratil svoju právomoc) má rozhodujúci význam pre rozhodnutie o otázke zodpovednosti vodcu zločineckej skupiny, ktorá bola založená s cieľom páchať daňové trestné činy podľa zákona o DPH, resp. ako podnecovateľa ku konkrétnym daňovým trestným činom, pričom ho možno uznať vinným a odsúdiť len vtedy, keď sa tieto telefonáty môžu použiť ako dôkazy; v opačnom prípade by musel byť oslobodený.

2. Možno na prejednávaný prípad uplatniť rozsudok vydaný v prejudiciálnom konaní C-614/14?"

27. Dňa 25. júla 2016 v nadväznosti na rozsudok Súdneho dvora vo veci C-614/14 [10] sa vnútroštátny súd rozhodol stiahnuť druhú otázku. Druhú otázku považoval za nepodstatnú, pretože Súdny dvor už na ňu poskytol užitočnú odpoveď.

28. Rozhodnutím z 12. mája 2017 predseda Súdneho dvora podľa článku 55 ods. 1 písm. b) rokovacieho poriadku prerušil konanie pred Súdnym dvorom až do rozhodnutia vo veci M.A.S. a M.B. [11] Konanie pokračovalo 12. decembra 2017 po vyhlásení rozsudku Súdneho dvora v tejto veci.

10 Rozsudok z 5. júla 2016, Ogňanov (C-614/14, EU:C:2016:514).

11 Rozsudok z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936).

29. Písomné vyjadrenia predložili poľská vláda a Európska komisia.

IV. Posúdenie

30. Tieto návrhy sú štruktúrované nasledujúcim spôsobom. Po prvé preskúmam aké ustanovenia práva Únie sa uplatnia v prejednávanej veci a na základe týchto ustanovení preformulujem prejudiciálnu otázku (A). Po druhé načrtnem príslušnú judikatúru týkajúcu sa povinností členských štátov vzhľadom na ochranu finančných záujmov Európskej únie (B). Po tretie na základe tejto judikatúry navrhnem (primerané) obmedzenia (inak skôr rozsiahlej) povinnosti (účinnej) ochrany finančných záujmov Európskej únie (C). Nakoniec sa budem zaoberať konkrétnou otázkou položenou vnútroštátnym súdom (D).

A. Uplatniteľné právo a preformulovanie prejudiciálnej otázky

1. Ktoré ustanovenia práva Únie sú uplatniteľné v prejednávanej veci?

31. Vnútroštátny súd vo svojej otázke uvádza niekoľko ustanovení práva Únie, konkrétne článok 325 ods. 1 ZFEÚ, článok 2 ods. 1 a článok 1 ods. 1 písm. b) dohovoru PIF, článok 2 ods. 1 písm. b) rozhodnutia 2007/436 a článok 47 ods. 1 a 2 Charty.

32. Po prvé článok 325 ods. 1 ZFEÚ stanovuje povinnosti Európskej únie a členských štátov zamedziť podvodom a akýmkoľvek iným protiprávnym konaniam poškodzujúcim finančné záujmy Európskej únie prostredníctvom opatrení, ktoré majú pôsobiť ako odrádzajúce a účinné. Podľa ustálenej judikatúry pojem „finančné záujmy Únie“ zahŕňa príjmy a výdavky zahrnuté do rozpočtu Európskej únie a ďalších orgánov, úradov a agentúr zriadených Zmluvami. Príjem z uplatňovania jednotnej sadzby na harmonizované vymeriavacie základy DPH je zahrnutý vo vlastných zdrojoch Európskej únie.

33. Na tomto základe Súdny dvor potvrdil, že existuje priame spojenie medzi výberom príjmov z DPH tak, že sa dodrží uplatniteľné právo Únie, a tým, že sa dajú k dispozícii do rozpočtu Únie príslušné zdroje DPH, teda: „akýkoľvek výpadok vo výbere týchto príjmov spôsobuje potenciálne zníženie tohto druhu zdroja“.[12] Preto si ochrana rozpočtu EÚ vyžaduje úplný a riadny výber DPH. Keďže údajné trestné činy v prejednávanej veci ohrozili výber DPH, vyplýva z toho, že sa uplatní článok 325 ods. 1 ZFEÚ.

34. Po druhé článok 1 ods. 1 písm. b) dohovoru PIF stanovuje všeobecné chápanie pojmu „príjmy“ s odkazom na „zdroje zo všeobecného rozpočtu Európskych spoločenstiev alebo rozpočty spravované Európskymi spoločenstvami alebo v ich mene“. Súdny dvor v rozsudku Taricco potvrdil, že to „zahrnuje príjmy pochádzajúce z uplatnenia jednotnej sadzby na harmonizovaný vymeriavací základ DPH stanovený v súlade s pravidlami Únie“.[13] V konečnom dôsledku je na vnútroštátnom súde, aby určil, či v skutočnosti skutkové okolnosti sporu vo veci samej spadajú pod pojem podvodu v zmysle článku 1 ods. 1 písm. b) tohto dohovoru. Na základe skutočností predložených vnútroštátnym súdom však možno predpokladať, že by to mohol byť prípad prejednávanej veci vzhľadom na široké chápanie pojmu podvod, ako je uvedené v článku 1 ods. 1 písm. b) dohovoru PIF.

12 Pozri rozsudky z 15. novembra 2011, Komisia/Nemecko (C-539/09, EU:C:2011:733, bod 72); z 26. februára 2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, bod 26); z 8. septembra 2015, Taricco a i. (C-105/14, EU:C:2015:555, bod 38); zo 7. apríla 2016, Degano Trasporti (C-546/14, EU:C:2016:206, bod 22), a zo 16. marca 2017, Identi (C-493/15, EU:C:2017:219, bod 19).

13 Rozsudok z 8. septembra 2015, Taricco a i. (C-105/14, EU:C:2015:555, bod 41), a potvrdené Súdnym dvorom v rozsudku z 2. mája 2018, Scialdone (C-574/15, EU:C:2018:295, bod 36).

35. Po tretie okrem článku 325 ods. 1 ZFEÚ a dohovoru PIF vnútroštátny súd uvádza tiež rozhodnutie 2007/436. Z článku 2 ods. 1 písm. b) rozhodnutia 2007/436 vyplýva, že vlastné zdroje Európskej únie zahŕňajú príjmy z uplatňovania jednotnej sadzby na harmonizované vymeriavacie základy DPH stanovené v súlade s pravidlami Únie. Toto rozhodnutie sa však netýka povahy a rozsahu povinností členských štátov chrániť tieto záujmy. Toto rozhodnutie sa javí byť relevantné len na určenie rozsahu pojmu finančných záujmov Európskej únie na účely uplatnenia iných ustanovení práva Únie v prejednávanej veci.

36. Po štvrté, aj keď to vnútroštátny súd výslovne neuviedol, smernica o DPH je relevantná aj v kontexte prípadov, ako je prípad v prejednávanej veci.[14] Článok 206 tejto smernice stanovuje povinnosť zdaniteľných osôb platiť DPH pri podaní daňového priznania podľa článku 250 ods. 1 tejto smernice. Článok 273 smernice o DPH ponecháva členským štátom slobodu prijať opatrenia potrebné na riadny výber platieb. Môžu uložiť iné povinnosti, ktoré považujú za potrebné na riadny výber DPH a na predchádzanie daňovým podvodom. Voľba prípadných sankcií zostáva na úvahe členských štátov, pokiaľ sú uložené sankcie účinné, primerané a odrádzajúce.[15] Tieto ustanovenia sa zdajú byť dôležité v prejednávanej veci v rozsahu, v akom zaväzujú členské štáty, aby prijali vhodné opatrenia na zabezpečenie riadneho výberu DPH, a tým chránili finančné záujmy Európskej únie.

37. Podľa môjho názoru z vyššie uvedeného vyplýva, že článok 325 ods. 1 ZFEÚ, článok 1 ods. 1 a článok 2 ods. 1 dohovoru PIF a článok 206, článok 250 ods. 1 a článok 273 smernice o DPH sú relevantné v prejednávanej veci. Z praktických dôvodov, aj keď existujú určité rozdiely,[16] povinnosti a záväzky vyplývajúce z týchto ustanovení sú dosť podobné, a preto sa môžu posudzovať spoločne.

38. Posledná poznámka by mala byť o uplatniteľnosti Charty. Komisia tvrdí, že základné práva nemôžu byť dotknuté, ak právo Únie *nebráni* uplatneniu spornej vnútroštátnej právnej úpravy. Otázka položená vnútroštátnym súdom by preto bola hypotetická vzhľadom na prípadné porušenie Charty.

39. Rozumiem logike tohto tvrdenia: ak by Súdny dvor rozhodol, ako to Komisia v skutočnosti navrhuje vo svojich písomných vyjadreniach, že právo Únie nebráni spornej vnútroštátnej právnej úprave, nebolo by potrebné ďalej skúmať, či zrušenie týchto pravidiel by bolo v súlade so základnými právami.

40. Nemyslím si však, že v takom prípade, ako je to v prejednávanej veci, funguje Charta, s použitím metafory, len ako „sekundárna hrádza“ pre prípad, kde sa v danej záležitosti už dosiahol, asi naozaj skôr sporný, výklad hmotnoprávnych pravidiel Únie. Charta a jej ustanovenia prenikajú do celého právneho poriadku Únie. Charta je teda uplatniteľná a relevantná už pre „primárny výklad“ dotknutých hmotnoprávnych pravidiel, t. j. v prejednávanej veci článku 325 ods. 1 ZFEÚ, dohovoru PIF a smernice o DPH, ktoré sa musia vykladať vo svetle Charty. Rešpektovanie Charty už týmto spôsobom obmedzuje rozsah interpretačných možností týchto ustanovení, najmä pomerne neobmedzený argument efektívnosti.

41. Z týchto dôvodov otázka vznesená vo vzťahu k základným právam nie je hypotetická. Príslušné ustanovenia Charty, najmä článok 7 (rešpektovanie súkromného života) a článok 48 ods. 2 (rešpektovanie práva na obhajobu) sú uplatniteľné v prejednávanej veci.

14 Pre ďalšie prípady súvisiace s trestným konaním proti údajným páchateľom trestných činov súvisiacich s DPH, v prípade ktorých sa smernica o DPH tiež považovala za relevantnú pozri rozsudky z 26. februára 2013 Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105); z 20. marca 2018, Menci (C-524/15, EU:C:2018:197), a z 2. mája 2018, Scialdone (C-574/15, EU:C:2018:295).

15 Pozri napríklad rozsudky z 21. septembra 1989, Komisia/Grécko (68/88, EU:C:1989:339, bod 24), a rozsudok Berlusconi a i. (C-387/02, C-391/02 a C-403/02, EU:C:2005:270, bod 65 a citovanú judikatúru).

16 Konkrétne dohovor o PIF, ktorý jasne požaduje kriminalizáciu určitého správania, ktoré má dopad na finančné záujmy Európskej únie nad určitý limit, zatiaľ čo článok 325 ods. 1 ZFEÚ a smernica o DPH ponechávajú v tomto ohľade väčšiu diskrečnú právomoc členským štátom – rozsudok z 2. mája 2018, Scialdone (C-574/15, EU:C:2018:295, body 34 až 36).

2. Preformulovanie otázky vnútroštátneho súdu

42. Otázka vnútroštátneho súdu predložená Súdnemu dvoru je dosť podrobná. Čítal som ju v kontexte návrhu na začatie prejudiciálneho konania a domnievam sa, že existujú obavy týkajúce sa dvoch aspektov toho, ako boli sporné odpočúvania povolené. Po prvé niektoré príkazy na odpočúvanie boli vydané súdom, ktorý už zjavne nemal právomoc: presný obsah a rozsah právomoci bol po prijatí legislatívnej zmeny nejasný. Po druhé príkazy neboli riadne odôvodnené spôsobom, ktorý vyžaduje vnútroštátne právo.

43. Z týchto dvoch skutkových zistení, ktoré má zistiť výlučne vnútroštátny súd, vyvodil vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, podľa vnútroštátneho práva záver, že získané dôkazy boli vykonané protiprávne a nemožno sa na ne v rámci trestného konania odvolávať. Opäť, začlenenie jednotlivých skutkových zistení podľa príslušných ustanovení vnútroštátneho práva patrí do výlučnej právomoci a zodpovednosti vnútroštátneho súdu.

44. Na účely tohto prejudiciálneho konania sú oba tieto prvky považované za dané. Chcel by som dosť jasne zdôrazniť túto skutočnosť vzhľadom na výkladové rozdiely, ktoré zjavne existujú medzi súdmi v Bulharsku, pokiaľ ide o určenie súdu, ktorý má právomoc nariadiť odpočúvanie telekomunikačnej prevádzky po tom, ako bola prijatá legislatívna zmena. Úlohou Súdneho dvora nepochybne nie je vykladať vnútroštátne právo, ani rozhodovať o jeho správnom výklade vnútroštátnymi súdmi.

45. Bez toho, aby som prijal alebo schválil niektorý z názorov o tom, ktorý vnútroštátny súd mal právomoc nariadiť sporné odpočúvanie, alebo diskutoval o kritériách, podľa ktorých majú byť odôvodnené príkazy na odpočúvanie, budem vychádzať z východiskového bodu, podľa ktorého boli dôkazy získané protiprávne v zmysle vnútroštátneho práva prostredníctvom príkazov na odpočúvanie, a v dôsledku toho bola platne uplatnená vnútroštátna verzia „pravidla o vylúčení neprípustných dôkazov“ („exclusionary rule“), podľa ktorého tieto dôkazy nemožno použiť v trestnom konaní.

46. Vzhľadom na tieto objasnenia je možné prejudiciálnu otázku preformulovať takto: bráni článok 325 ods. 1 ZFEÚ, článok 1 ods. 1 a článok 2 ods. 1 dohovoru PIF a články 206, 250 a 273 smernice o DPH, vykladané vo svetle Charty, uplatneniu vnútroštátnych ustanovení o prípustnosti dôkazov, podľa ktorých musia byť protiprávne získané dôkazy vzhľadom na osobitné okolnosti sporu vo veci samej vylúčené?

B. Relevantná judikatúra

47. V mnohých rozsudkoch Súdneho dvora sa riešil efektívny výber DPH.[17] Nedávno však Súdny dvor venoval osobitnú pozornosť situáciám, v ktorých sa začalo trestné konanie proti osobám, ktoré boli obvinené z trestných činov súvisiacich s DPH alebo clami a otázkou (ne)efektívnosti vnútroštátnych pravidiel alebo postupov uplatňovaných v týchto konaniach. V tejto časti návrhov uvediem kľúčové vyjadrenia Súdneho dvora v rozsudkoch, ktoré sa týkali týchto prípadov.

48. Po prvé v rozsudku Åkerberg Fransson[18] Súdny dvor rozhodol, že podľa článku 325 ZFEÚ a článku 2, článku 250 ods. 1 a článku 273 smernice o DPH a článku 4 ods. 3 ZEÚ musí každý členský štát prijať všetky primerané legislatívne a správne opatrenia, aby zabezpečil, že splatná DPH bude na jeho území vyberaná v plnej výške a bojovať proti podvodom a proti protiprávnym konaniam poškodzujúcim finančné záujmy Európskej únie.[19]

17 Pozri nedávne prípady efektívneho výberu DPH, nie však v kontexte trestného konania, napríklad v rozsudkoch zo 7. apríla 2016, Degano Trasporti (C-546/14, EU:C:2016:206), a zo 16. marca 2017 Identi (C-493/15, EU:C:2017:219).

18 Rozsudok z 26. februára 2013 (C-617/10, EU:C:2013:105).

19 Rozsudok z 26. februára 2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, body 25 až 26). Pozri tiež v tomto zmysle rozsudky zo 17. júla 2008, Komisia/Taliansko (C-132/06, EU:C:2008:412, body 37 a 46), a z 28. októbra 2010, SGS Belgicko a i. (C-367/09, EU:C:2010:648, body 40 až 42).

49. Súdny dvor tiež spresnil, že členské štáty pri vykonávaní týchto povinností podliehajú základným právam Únie v zmysle článku 51 ods. 1 Charty.[20] V situácii, keď postup členských štátov nie je úplne upravený právom Únie, vnútroštátne orgány a súdy môžu uplatniť vnútroštátne štandardy ochrany základných práv, ak toto uplatnenie neohrozí úroveň ochrany stanovenú Chartou, ako ju vykladá Súdny dvor, ani prednosť, jednotnosť a účinnosť práva Únie.[21]

50. Neskôr, v rozsudkoch Taricco[22] a M.A.S. a M.B. (ďalej len „M.A.S.“)[23] bola Súdnemu dvoru položená otázka, či by zásada zákonnosti mohla obmedziť efektívny výber DPH.

51. V rozsudku Taricco Súdny dvor najprv preformuloval povinnosti členských štátov vyplývajúce z článku 325 ZFEÚ a článku 2 ods. 1 dohovoru PIF.[24] Dospel k záveru, že uplatnenie vnútroštátnych ustanovení týkajúcich sa prerušenia premlčania, ktoré by viedli k tomu, že v značnom počte prípadov nebudú trestne stíhané závažné podvody, sú nezlučiteľné s právom Únie z dôvodu, že tieto ustanovenia nemožno považovať za účinné a odstrašujúce.[25]

52. Súdny dvor sa následne venoval dôsledkom nezlučiteľnosti týchto vnútroštátnych ustanovení s právom Únie a úlohe vnútroštátneho súdu. Súdny dvor rozhodol, že ustanovenia článku 325 ods. 1 a 2 ZFEÚ sú priamo účinné. V dôsledku toho nie je možné uplatniť žiadne ustanovenie vnútroštátneho práva, ktoré je s nimi v rozpore.[26] Súdny dvor však pripomenul, že pri rozhodovaní o neuplatnení sporných vnútroštátnych ustanovení musí vnútroštátny súd tiež zabezpečiť, aby sa rešpektovali základné práva dotknutých osôb.[27] V každom prípade by také neuplatnenie vnútroštátneho práva neznamenalo porušenie práv obvinených, ktoré sú zaručené článkom 49 Charty. Je to preto, že by to nijako neviedlo k odsúdeniu obvinených za konanie alebo opomenutie, ktoré v čase, keď bolo spáchané, nebolo podľa vnútroštátneho práva trestným činom, ani k uplatneniu trestu, ktorý nebol v uvedenej dobe stanovený predpismi tohto práva.[28]

53. Asi o rok neskôr bol Súdny dvor vyzvaný, aby znovu preskúmal svoj prístup v rozsudku M.A.S. Vnútroštátny súd v tejto veci, Corte costituzionale (Ústavný súd, Taliansko) vyjadril pochybnosti o tom, či prístup v rozsudku Taricco bol zlučiteľný s najvyššími zásadami talianskeho ústavného poriadku, najmä s (vnútroštátnou) zásadou zákonnosti (sankcií). Tvrdil, že prednosť práva Únie by nemala ísť tak ďaleko, aby zasiahla do národnej identity, ktorá je súčasťou základnej štruktúry členského štátu chránenej podľa článku 4 ods. 2 ZEÚ.

54. Vo svojej odpovedi Súdny dvor preformuloval povinnosti členských štátov vyplývajúce z článku 325 ods. 1 ZFEÚ, ktorý má priamy účinok a povinnosť vnútroštátnych súdov neuplatniť vnútroštátne ustanovenia o premlčaní.[29] Súdny dvor pridal k rozsudku Taricco aj dve dôležité kvalifikácie. Po prvé zdôraznil primárnu zodpovednosť vnútroštátneho zákonodarcu stanoviť obmedzujúce pravidlá, ktoré umožňujú dodržiavanie povinností podľa článku 325 ZFEÚ.[30] Po druhé Súdny dvor poznamenal, že

20 Rozsudok z 26. februára 2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, bod 27).

21 Rozsudok z 26. februára 2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, bod 29). Pozri tiež v súvislosti s európskym zatykačom rozsudok z 26. februára 2013, Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, bod 60).

22 Rozsudok z 8. septembra 2015, Taricco a i. (C-105/14, EU:C:2015:555).

23 Rozsudok z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936).

24 Rozsudok z 8. septembra 2015, Taricco a i. (C-105/14, EU:C:2015:555, body 36 až 37).

25 Rozsudok z 8. septembra 2015, Taricco a i. (C-105/14, EU:C:2015:555, bod 47).

26 Rozsudok z 8. septembra 2015, Taricco a i. (C-105/14, EU:C:2015:555, body 51 až 52).

27 Rozsudok z 8. septembra 2015, Taricco a i. (C-105/14, EU:C:2015:555, bod 53).

28 Rozsudok z 8. septembra 2015, Taricco a i. (C-105/14, EU:C:2015:555, body 55 až 57).

29 Rozsudok z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, body 30 až 36 a 38 až 39).

30 Rozsudok z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, bod 41).

v čase skutkových okolností vo veci samej nebol režim premlčania uplatniteľný na trestné činy týkajúce sa DPH predmetom harmonizácie zo strany normotvorcu Únie.[31] Vnútroštátne orgány a súdy teda mohli uplatňovať vnútroštátne normy ochrany základných práv za podmienok stanovených v rozsudku Åkerbergu Fransson.[32]

55. Súdny dvor ďalej poznamenal, že požiadavky týkajúce sa predvídateľnosti, určitosti a zákazu retroaktivity trestného zákona, ktoré sú obsiahnuté v zásade zákonnosti,[33] sa v talianskom právnom poriadku uplatňujú aj na režim premlčania. V dôsledku toho Súdny dvor konštatoval, že ak by bol vnútroštátny súd vedený k záveru, že povinnosť upustiť od uplatnenia predmetných ustanovení trestného zákona je v rozpore so zásadou zákonnosti, nebol by povinný splniť túto povinnosť, a to ani v prípade, ak by splnenie tejto podmienky umožnilo napraviť vnútroštátny stav, ktorý je v rozpore s právom Únie.[34]

56. Od rozsudku M.A.S. vydala veľká komora Súdneho dvora ďalšie tri rozsudky týkajúce sa povinností členských štátov vyplývajúcich z práva Únie, pokiaľ ide o účinnú ochranu finančných záujmov Európskej únie vo všeobecnosti, najmä o výber DPH.

57. Po prvé Súdny dvor v rozsudku Scialdone pripomenul, že pri neexistencii harmonizácie sankcií v oblasti DPH prináleží členským štátom v súlade s procesnou a inštitucionálnou autonómiou rozhodnúť o sankciách uplatniteľných na porušenie pravidiel DPH, s prihliadnutím na dodržiavanie zásad efektivity a ekvivalencie.[35] Po druhé v rozsudku Menci Súdny dvor uviedol, že členské štáty si môžu slobodne vyberať sankcie za porušenie pravidiel týkajúcich sa DPH, pokiaľ rešpektujú základné práva, najmä zásadu *ne bis in idem* stanovenú v článku 50 Charty. Dospel k záveru, že kumulácia správneho a trestného konania a sankcií je za určitých podmienok zlučiteľná s článkom 50.[36]

58. Po tretie najnovší rozsudok Kolev[37] je v prejednávanej veci veľmi dôležitý. Vo veci Kolev bol návrh na začatie prejudiciálneho konania predložený tiež Specializiran nakazatelen săd (Špecializovaný trestný súd) v Bulharsku. Táto vec sa však týkala vnútroštátneho pravidla, ktorým sa ustanovuje ukončenie trestného konania na žiadosť obvinenej osoby, ak uplynula lehota viac ako dva roky od začatia vyšetrovania v prípravnom konaní a ak prokurátor neukončil prípravné konanie.

59. Po opätovnom tvrdení, že článok 325 ods. 1 ZFEÚ ukladá členským štátom povinnosť prijať účinné a odrádzajúce sankcie proti porušovaniu colných predpisov, Súdny dvor zdôraznil, že členské štáty musia tiež zabezpečiť, aby trestné procesné pravidlá umožňovali účinné vyšetrovanie a postih týchto trestných činov.[38] Súdny dvor okrem toho dodal, že je v prvom rade povinnosťou vnútroštátneho zákonodarcu zabezpečiť, aby procesný režim uplatniteľný na postih trestných činov poškodzujúcich finančné záujmy Európskej únie nepredstavoval spomedzi dôvodov, ktoré sú preň charakteristické, opakované riziko, že skutky zakladajúce takéto trestné činy nebudú potrestané, a zabezpečil ochranu základných práv obvinených osôb. Vnútroštátny súd je tiež sám osebe povinný bezodkladne uplatniť povinnosti vyplývajúce z článku 325 ods. 1 ZFEÚ a súčasne dodržiavať základné práva.[39] V každom prípade vnútroštátny súd nemôže nariadiť ukončenie trestného konania len preto, lebo toto zastavenie by bolo výhodnejším riešením pre obvinené osoby.[40]

31 Rozsudok z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, bod 44).
32 Rozsudok z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, body 46 až 47).
33 Rozsudok z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, body 51 až 52).
34 Rozsudok z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, body 58 až 61).
35 Rozsudok z 2. mája 2018, Scialdone (C-574/15, EU:C:2018:295, body 25 a 29).
36 Rozsudok z 20. marca 2018, Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, body 40 až 62).
37 Rozsudok z 5. júna 2018, Kolev a i. (C-612/15, EU:C:2018:392).
38 Rozsudok z 5. júna 2018, Kolev a i. (C-612/15, EU:C:2018:392, bod 53 a 55).
39 Rozsudok z 5. júna 2018, Kolev a i. (C-612/15, EU:C:2018:392, bod 66).
40 Rozsudok z 5. júna 2018, Kolev a i. (C-612/15, EU:C:2018:392, bod 75).

60. Nakoniec, existuje aj rozsudok vo veci WebMindLicences [41], ktorý výslovne citoval vnútroštátny súd. Táto vec sa týkala definovania vzťahu medzi správnym a trestným konaním a práv zdaniteľných osôb. Taktiež tu bola výslovne položená otázka o použití dôkazov získaných prostredníctvom odpočúvania, na účely preukázania existencie zneužívajúcich postupov v oblasti DPH. Vnútroštátny súd sa pýtal, či daňové orgány môžu použiť dôkazy získané v rámci trestného konania, vrátane dôkazov získaných odpočúvaním, ako základ pre svoje rozhodnutie.

61. Súdny dvor rozhodol, že článok 4 ods. 3 ZEÚ, článok 325 ZFEÚ a článok 2, článok 250 ods. 1 a článok 273 smernice o DPH nebránia tomu, aby daňové orgány mohli na účely preukázania existencie zneužitia práva v oblasti DPH použiť dôkazy zhromaždené bez toho, aby o tom zdaniteľná osoba vedela, v rámci súbežne vedeného a doposiaľ neukončeného konania trestnoprávnej povahy. Uviedol to s podmienkou dodržiavania práv zaručených právom Únie, osobitne Chartou. [42]

62. Celkovo je možné zhrnúť, že podľa ustálenej judikatúry článok 325 ods. 1 ZFEÚ ako samostatné ustanovenie alebo v spojení s článkom 2 ods. 1 dohovoru PIF alebo s článkom 2, článkom 250 a článkom 273 smernice o DPH vyžaduje, aby členské štáty prijali akékoľvek opatrenia potrebné na ochranu finančných záujmov Európskej únie, vrátane účinných a odrádzajúcich správnych alebo trestných sankcií.

63. Rozsah povinností členských štátov v tomto ohľade je široký. Zahŕňa celý súbor relevantných pravidiel vnútroštátneho práva, vrátane pravidiel trestného konania, ktoré presahujú rámec individuálnych sankcií. [43] Cieľom právnych predpisov Únie je zabezpečiť, aby bez ohľadu na ich procesnú alebo vecnú povahu, či ide o vnútroštátne právo alebo právo Únie, nemala otázka vnútroštátnych pravidiel za následok zabránenie uloženiu účinnej a odrádzajúcej sankcie.

64. Judikatúra však rovnako jasne poukazuje na skutočnosť, že v zásade povinnosti členských štátov, ktoré vyplývajú z práva Únie, majú svoje obmedzenia v základných právach. [44] Bez ohľadu na to, či došlo k harmonizácii pravidiel, ktoré sa priamo alebo nepriamo týkajú sankcií v oblasti DPH alebo colných záležitostí, Európska únia a členské štáty sú podľa článku 51 ods. 1 Charty viazané základnými právami v rámci výkonu svojich právomocí.

C. Efektívny výber DPH a jeho obmedzenia

65. Najdôležitejšou otázkou (opätovne) otvorenou v prejednávanej veci je otázka, či môže vnútroštátny sudca v mene „efektívneho výberu“ DPH (alebo iných vlastných zdrojov Európskej únie) selektívne zrušiť vnútroštátne ustanovenia, ako sú pravidlá týkajúce sa prekluzívnej a premlčacej lehoty (Taricco, M.A.S); peňažné limity pre kriminalizáciu (Scialdone); lehoty uplatniteľné na ukončenie prípravného štádia trestného konania (Kolev), alebo ako je to v prejednávanej veci, vnútroštátne pravidlá o prípustnosti dôkazov v trestnom konaní, ktoré boli získané nezákonne, ak by dodržanie týchto pravidiel znamenalo beztrestnosť pre obvineného?

66. Odpoveď Súdneho dvora na túto konkrétnu otázku, opäť s istým stupňom zjednodušenia, osciluje od „áno, ak sa vyskytuje v značnom počte prípadov“ (Taricco), k „nie, je na vnútroštátnom zákonodarcovi, aby napravil tieto systémové zlyhania“ (M.A.S a Scialdone), až po „primárne nie, ale v skutočnosti áno, ak sa to deje systematicky za predpokladu, že sa rešpektujú základné práva obvinených“ (Kolev).

41 Rozsudok zo 17. decembra 2015, WebMindLicenses (C-419/14, EU:C:2015:832).

42 Rozsudok zo 17. decembra 2015, WebMindLicenses (C-419/14, EU:C:2015:832, bod 68).

43 Pozri v tomto zmysle najmä rozsudok z 5. júna 2018, Kolev a i. (C-612/15, EU:C:2018:392, bod 55).

44 Pozri tiež v súvislosti so zásadou *ne bis in idem* rozsudok z 20. marca 2018, Menci (C-524/15, EU:C:2018:197, bod 21).

67. Je ťažké predstaviť si, ako by mohol byť najnovší prístup v rozsudku Kolev realizovaný vnútroštátnymi súdmi v praxi. Vnútroštátny súd má zrušiť vnútroštátne pravidlá uplatniteľné v trestnom konaní, ktoré považuje za nezlučiteľné s priamo uplatniteľným článkom 325 ods. 1 ZFEÚ, ale má zrušiť iba tie, ktoré by neporušovali základné práva obvinených. Ako sú však identifikované? Nie sú všetky práva obvinených hodné dôsledného dodržiavania v rámci práva na spravodlivý (trestný) proces a/alebo právo na obhajobu? Alebo existujú práva menšieho významu, ako „práva druhej triedy“, ktoré každý vnútroštátny súd individuálne identifikuje a potom ich selektívne vyradí, ak budú brániť odsúdeniu?

68. Tento špecifický aspekt judikatúry je zrejme stále „nedokončenou prácou“. V tejto časti uvediem niekoľko návrhov, ako chápať a presadzovať túto judikatúru. Považuje sa pritom za samozrejmé, že členské štáty musia rešpektovať svoje povinnosti vyplývajúce z článku 325 ods. 1 ZFEÚ a všetkých ostatných príslušných ustanovení práva Únie uvedených vyššie. [45] Taktiež je zrejmé, že tieto povinnosti sa môžu rozšíriť na akýkoľvek prvok vnútroštátneho práva, ktorý tieto povinnosti účinne vykonáva. [46] Okrem toho, tieto povinnosti musia byť vykonávané efektívne. V tejto časti návrhov sa budem zaoberať skôr pôvodom a rozsahom obmedzení týchto rozsiahlych povinností (časti 1, 2 a 3); tým, či sa tieto obmedzenia líšia podľa druhu dotknutého vnútroštátneho pravidla (časť 4) a nakoniec tým, čo je asi najdôležitejšie, t. j. otázkou prostriedkov nápravy: za predpokladu, že sa zistí nezlučiteľnosť, aké to bude mať dôsledky v konkrétnych prebiehajúcich prípadoch (a potenciálne v iných prebiehajúcich prípadoch) (časť 5).

69. V úvode je potrebné konštatovať, že prístup, ktorý tu obhajujem, je založený na pevnom presvedčení, že správny prístup k potenciálnym (systémovým) zlyhaniam členských štátov v efektívnom výbere DPH (alebo ochrana iných finančných záujmov Európskej únie) je prístup zahrnutý v rozsudkoch M.A.S a Scialdone, a nie v rozsudkoch Taricco a Kolev.

1. Harmonizačné opatrenie EÚ

70. Pri hľadaní odpovede na otázku, *aký typ* pravidiel, hodnôt alebo záujmov by sa mohol použiť na vyváženie alebo obmedzenie požiadavky účinnej ochrany finančných záujmov Európskej únie a *akým spôsobom* je nevyhnutné začať s analýzou povahy ustanovení práva Únie uplatniteľných v prejednávanej veci.

71. V rozsudku M.A.S. Súdny dvor zdôraznil skutočnosť, že v čase skutkových okolností vo veci samej nebol režim premlčania uplatniteľný na trestné činy týkajúce sa DPH predmetom harmonizácie zo strany normotvorcu Únie a že harmonizácia bola dovtedy len čiastočná. [47]

72. Čo presne znamená „harmonizácia“ v tomto kontexte a čo znamená existencia alebo neexistencia harmonizačného opatrenia EÚ?

73. Po prvé je potrebné poznamenať, že formulovanie diskusie z hľadiska „harmonizácie“ môže byť trochu zavádzajúce. Problém spočíva v tom, že pojem „harmonizácia“ vyjadruje určitú sektorovú analýzu, ktorá sa zameriava na celú oblasť práva alebo na konkrétny legislatívny nástroj. Okrem toho, mala by „čiastočná harmonizácia“ alebo „minimálna harmonizácia“ v danom konkrétnom rozsahu, bez ohľadu na to, akom, rovnaké účinky ako „úplná harmonizácia“?

45 Pozri body 31 až 37 vyššie.

46 V rámci pôsobnosti práva Únie – pre podrobnú diskusiu v osobitnom kontexte výberu DPH pozri návrhy, ktoré som predniesol vo veci Ispas (C-298/16, EU:C:2017:650, body 26 až 65).

47 Rozsudok z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, bod 44). Pozri tiež neskorší rozsudok z 2. mája 2018, Scialdone (C-574/15, EU:C:2018:295, body 25 a 33).

74. Skutočná povaha tohto testu spočíva skôr v tom, či existuje jasné pravidlo alebo súbor pravidiel práva Únie, ktorých cieľom je vyčerpávajúcim spôsobom upraviť jeden konkrétny aspekt danej oblasti, a tým účinne zbaviť členské štáty možnosti prijať samostatné pravidlá. Tento test sa zameriava skôr na mikroanalýzu konkrétneho pravidla alebo prinajlepšom konkrétneho a presne vymedzeného aspektu práva Únie.

75. Rozsudok Melloni [48] a pravidlá týkajúce sa nevykonania európskeho zatykača v prípade rozhodnutia vydaného v neprítomnosti, uvedeného v článku 4a rámcového rozhodnutia 2002/584/JHA [49] môže byť v tomto ohľade príkladom. Pravidlá obsiahnuté v tomto ustanovení vyčerpávajúco pokrývajú aspekt postupu európskeho zatykača, a bránia tak samostatnej vnútroštátnej právnej úprave v tejto veci. Test existencie „harmonizačného opatrenia" EÚ v zmysle vyššie uvedeného sa vykonal na úrovni článku 4a rámcového rozhodnutia 2002/584 a situácií, na ktoré sa vzťahuje. Samozrejme, nepožadovalo sa, aby rámcové rozhodnutie pokrývalo celú tému (akokoľvek definovanú, a či zahŕňala celý postup odovzdania európskeho zatykača alebo trestné konanie ako také).

76. Je pravda, že taký účinok prednosti nevyžaduje vždy úplnú „textovú zhodu" medzi pravidlom (pravidlami) práva Únie a vnútroštátnymi právnymi predpismi. Taká „harmonizácia" a nasledujúca prednosť by mohli mať aj funkčnejší charakter. Aj keď sa nestanovuje výslovné pravidlo, existencia iných jasných pravidiel, pokiaľ ide o súvisiace otázky, môže zabrániť alebo obmedziť určité pravidlá členských štátov v rozsahu, v akom predmet sporu patrí do rámca legislatívy Únie. [50]

77. Po druhé existencia jasných pravidiel, ktoré podrobne upravujú určitý aspekt širšej oblasti, má prirodzený následok: vylučuje autonómnu aktivitu zo strany členských štátov. Keď normotvorca Únie prijal opatrenia, ktoré komplexne upravujú danú problematiku, neexistuje už žiadny regulačný priestor, ktorý by umožňoval členským štátom prijať vlastné pravidlá, pokiaľ tieto opatrenia nemajú za cieľ len vykonávanie právnych predpisov Únie a pritom neprekračujú rámec toho, čo tieto právne predpisy povoľujú.

78. Po tretie je potrebné zdôrazniť, že v každom jednotlivom prípade je nevyhnutné určiť, do akej miery je faktická situácia, ktorá je predmetom sporu vo veci samej, blízka príslušnému harmonizačnému opatreniu. Bez ohľadu na to, aké jasné, presné a komplexné je uplatniteľné pravidlo Únie, ak je súbor skutkových okolností vo veci samej len z diaľky spojený s týmto pravidlom, členské štáty si ponechávajú voľnosť prijať svoje vlastné autonómne pravidlá, hoci spor stále formálne spadá do rámca práva Únie.

79. Je teda jasné, že existuje nejaká stupnica. Na jednej strane sa vyskytnú prípady, keď vnútroštátne pravidlo spadá pod „harmonizovanú" normu Únie buď priamo na základe svojho textového znenia, alebo preto, že je tak blízko, aby mohlo byť funkčne prepojené (ako v rozsudku Melloni). Keď sa presunieme na tú stranu stupnice, ktorá je ďalej od jasného pravidla práva Únie, sú tam prípady, kde vnútroštátne pravidlo má stále určitú súvislosť s ustanovením práva Únie, ale táto súvislosť je slabšia. Príklady z tejto kategórie by zahŕňali judikatúru Súdneho dvora o sankciách v oblasti DPH, ako napríklad Åkerberg Fransson alebo Scialdone. Slovo „sankcie" s vhodnými prídavnými menami je skutočne uvedené v príslušných ustanoveniach práva Únie, avšak iste nie sú dostatočne podrobné, aby stanovili jasné právne pravidlá Únie, pokiaľ ide o konkrétne prvky sankcionovania trestných činov súvisiacich s DPH, ktoré priniesli tieto prípady. Napokon, na konci stupnice sú prípady, ktoré sa síce stále nachádzajú v oblasti pôsobnosti práva Únie, ale týkajú sa vnútroštátnych pravidiel, ktoré sú dosť vzdialené od akýchkoľvek jasných právnych predpisov Únie v tejto oblasti. Napríklad otázky vznesené

48 Rozsudok z 26. februára 2013 (C-399/11, EU:C:2013:107).

49 Rámcové rozhodnutie Rady z 13. júna 2002 o európskom zatykači a postupoch odovzdávania osôb medzi členskými štátmi – Vyhlásenia niektorých členských štátov o prijatí rámcového rozhodnutia (Ú. v. EÚ L 190, 2002, s. 1; Mim. vyd. 19/006, s. 34).

50 Pozri napríklad znovu v kontexte európskeho zatykača rozsudok z 30. mája 2013, F. (C-168/13 PPU, EU:C:2013:358, body 37 až 38 a 56).

v rozsudku Ispas (prístup k spisu v konaní o DPH); Kolev (lehoty uplatniteľné na ukončenie prípravného štádia trestného konania), alebo v prejednávanej veci, stále nejakým spôsobom súvisia s *výberom* DPH. Na spojenie slova „výber“ s týmito skutkovými situáciami je však potrebná istá dávka fantázie.

80. Čím je nejaká situácia bližšie k jasne definovanej požiadavke práva Únie, tým menšia je miera voľnej úvahy na strane členského štátu a tým bude existovať väčšia jednotnosť. Naopak, čím ďalej sa nejaký prípad presúva od jasného a konkrétneho pravidla práva Únie, pričom ešte stále spadá do rozsahu pôsobnosti práva Únie, tým väčšia je miera voľnej úvahy zo strany členských štátov, čo teda umožňuje väčšiu rozmanitosť. Vráťme sa k metafore, ktorá už bola použitá v trochu inom kontexte,[51] ktorá však zachytila rovnakú myšlienku: čím bližšie k majáku, tým silnejšie svetlo z tohto zdroja oslepuje všetky ostatné zdroje. Čím ďalej od majáku, tým je menej svetla, ktoré sa postupne mieša so svetlom z iných zdrojov.

2. Únijný alebo vnútroštátny pôvod obmedzení efektívneho výberu DPH

81. V už citovanom rozsudku M.A.S. Súdny dvor ďalej uviedol, že v čase skutkových okolností vo veci samej nebol režim premlčania uplatniteľný na trestné činy týkajúce sa DPH predmetom harmonizácie zo strany normotvorcu Únie. Následne Súdny dvor konštatoval, že Talianska republika mohla teda k tomu dátumu stanoviť, že v jej právnom poriadku patrí tento režim, podobne ako pravidlá týkajúce sa definovania trestných činov a určenia trestov, do trestného práva hmotného a z toho dôvodu podlieha, rovnako ako tieto posledné uvedené pravidlá, zásade zákonnosti trestných činov a trestov.[52]

82. Týmto vyjadrením Súdny dvor v oblasti, ktorá ešte nebola harmonizovaná, uznal uplatnenie konkrétneho, vnútroštátneho výkladu základného práva (zásady zákonnosti), ktorá je chránená právom Únie, ako aj vnútroštátnym právom.

83. Znamená to, že efektívny výber DPH je vždy obmedzený z dôvodu ustanovení Únie a vnútroštátnych ustanovení o základných právach? Odpoveď bude závisieť od obsahu predmetného vnútroštátneho pravidla a, ako sa uvádza v predchádzajúcej časti, jeho prekrývania sa s alebo blízkosti k „harmonizovanému“ pravidlu.

84. V skratke je možné si predstaviť dve situácie: *po prvé* uplatniteľné vnútroštátne pravidlo buď priamo spadá pod pravidlá harmonizované na úrovni Únie na základe svojho textového znenia, alebo je funkčne tak blízko týchto pravidiel, že tieto pravidlá majú prednosť. V takom prípade výhrady a obmedzenia k týmto pravidlám a vyvažovanie s týmito pravidlami bude „horizontálnej“ povahy, teda so záujmami, hodnotami a normami základných práv, ktoré majú pôvod v EÚ.[53] *Po druhé* predmetné vnútroštátne pravidlo nepatrí do tejto textovej ani (rozumne úzko vymedzenej) funkčnej prednosti, ale stále patrí do rozsahu pôsobnosti práva Únie. V tomto prípade také obmedzenia, vrátane obmedzení základných práv, budú pochádzať z oboch systémov: (minimálne) normy práva Únie, pretože členský štát koná v rámci pôsobnosti práva Únie a neexistuje činnosť upravená právom Únie bez uplatniteľnosti článku 51 ods. 1 Charty, a aj obmedzenia vnútroštátneho práva, ktoré môžu navyše v týchto prípadoch zabezpečiť vyššiu úroveň ochrany.

85. Toto rozlíšenie vysvetľuje, prečo Súdny dvor v rozsudku Melloni vylúčil uplatnenie vnútroštátnej úrovne ochrany, zatiaľ čo v rozsudku M.A.S. to výslovne umožnil.

51 Pozri návrhy, ktoré som predniesol vo veci Ispas (C-298/16, EU:C:2017:650, body 61 až 65).

52 Rozsudok z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, body 44 až 45).

53 Taktiež vrátane situácií, ktoré sú plne determinované právom Únie prostredníctvom harmonizačných opatrení, v ktorých sa však členský štát odvoláva na článok 4 ods. 2 ZEÚ za účelom zabezpečenia kľúčových pravidiel alebo zásad týkajúcich sa právneho poriadku členského štátu, ako je národná hodnota alebo základné právo, vrátane osobitného výkladu práva chráneného právom Únie. Vďaka tomuto ustanoveniu primárneho práva samotné právo Únie stanovuje dodržiavanie takýchto pravidiel a zásad.

86. V rozsudku Melloni sa situácia, ktorá bola predmetom vnútroštátneho konania, určila jasným súborom pravidiel uvedených v rámcovom rozhodnutí 2002/584.[54] Preto nebolo možné na základe akéhokoľvek ustanovenia vnútroštátneho práva v spojení s článkom 53 Charty doplniť nový dôvod nevykonania k tým, ktoré sú uvedené v tomto rámcovom rozhodnutí 2002/584, a to ani vtedy, ak tento dôvod mal svoj pôvod v ústave členského štátu. Podľa Súdneho dvora by to viedlo – spochybňujúc jednotnosť štandardu ochrany základných práv stanovenú týmto rámcovým rozhodnutím – k narušeniu zásad vzájomnej dôvery a uznávania, ktoré sa toto rámcové rozhodnutie snaží ustanoviť, a v dôsledku toho k ohrozeniu jeho účinnosti.[55]

87. Inými slovami, okrem veľmi výnimočných okolností[56] sa v situácii jednotnej legislatívy na úrovni Únie uplatňuje iba európska norma základných práv, ak opatrenie Únie stanovilo jasné a vyčerpávajúce požiadavky týkajúce sa konkrétnej otázky. V takom prípade sa predpokladá, že normotvorca Únie už dosiahol rovnováhu medzi ochranou základných práv na jednej strane a celkovou účinnosťou predmetného opatrenia s ohľadom na jeho ciele na strane druhej. V prípade potreby môže byť táto rovnováha napadnutá pred Súdnym dvorom na základe štandardu ochrany základných práv Únie ako meradla preskúmavania sporného harmonizačného opatrenia EÚ. Základné práva budú preto v konečnom dôsledku chránené Súdnym dvorom s prihliadnutím na skutočnosť, že na základe článku 52 ods. 3 Charty nemôže byť úroveň ochrany EÚ nižšia ako štandard stanovený v Európskom dohovore o ľudských právach (EDĽP).

88. Naopak, v rozsudku M.A.S., ako aj v rozsudku Scialdone (alebo v rozsudku Åkerberg Fransson) neexistovala „harmonizácia“ v zmysle príslušných vnútroštátnych pravidiel, ktoré buď priamo spadali pod ustanovenie práva Únie v tomto zmysle, alebo ním boli funkčne vylúčené. Na výkon tejto diskrečnej právomoci preto platia dva druhy obmedzení. Na jednej strane členské štáty naďalej podliehajú požiadavkám EÚ ekvivalencie a efektivity[57] a minimálnej úrovni ochrany základných práv zaručených Chartou.[58] Na druhej strane vzhľadom na to, že vykonávajú svoju vlastnú diskrečnú právomoc, môžu členské štáty pri preskúmavaní pravidiel prijatých v rámci výkonu tejto diskrečnej právomoci uplatňovať aj vlastnú koncepciu základných práv, pokiaľ neposkytujú menšiu ochranu ako je uvedená v článku 53 Charty.

89. Posledná poznámka sa týka požadovaného stupňa „jednoty“ alebo „jednotnosti“ vo vzťahu k týmto situáciám. Súdny dvor sa opakovane vyjadril, že vnútroštátne orgány a súdy môžu uplatniť vnútroštátne štandardy ochrany základných práv, ak toto uplatnenie neohrozí úroveň ochrany stanovenú Chartou, ako ju vykladá Súdny dvor, ani prednosť, jednotnosť a účinnosť práva Únie.[59]

90. Musím pripustiť, že je pre mňa ťažké pochopiť praktické fungovanie týchto podmienok, najmä požiadavky „jednoty“ obsiahnutej v druhej podmienke. Príkladom môže byť lehota na podanie daňového priznania k DPH. Hoci skutočnosť, že treba podávať pravidelné daňové priznania a vyhlásenia k DPH, je stanovená v článku 250 ods. 1 smernice o DPH, presný rozsah spôsobu, ako sa majú tieto vyhlásenia administratívne vyhotovovať (frekvencia, formát či lehoty), stanovený nie je. Tieto otázky teda nie sú „harmonizované“ v zmysle uvedenom v predchádzajúcej časti, a preto patria do oblasti, v ktorej si členské štáty ponechávajú svoju diskrečnú právomoc. Také vnútroštátne pravidlá budú podľa definície rôznorodé a odlišné, no v prípade, že neohrozia prednosť, celkovú účinnosť a minimálne štandardy ochrany predpokladané v Charte, je taká národná diferenciácia samozrejme možná.

54 Pozri bod 75 vyššie.

55 Rozsudok z 26. februára 2013, Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, bod 63).

56 Pozri poznámku pod čiarou 53 vyššie.

57 Pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. mája 2018, Scialdone (C-574/15, EU:C:2018:295, bod 29).

58 Rozsudok z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, bod 47).

59 Pozri najmä rozsudky z 26. februára 2013, Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, bod 29); z 26. februára 2013, Melloni (C-399/11, EU:C:2013:107, bod 60); z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, odsek 47), a z 5. júna 2018, Kolev a i.(C-612/15, EU:C:2018:392, bod 75).

91. To, čo je samozrejme relevantné pre vnútroštátne uplatňovanie harmonizovaných pravidiel Únie, t. j. požiadavky prednosti, jednoty a účinnosti, a najmä „jednoty“, by sa zrejme nemalo brať *doslovne* v oblastiach, v ktorých si členské štáty zachovávajú diskrečnú právomoc.

3. Úloha Charty

92. V závislosti od toho, či je daná situácia celkom určená právnymi predpismi Únie v zmysle uvedenom v predchádzajúcich častiach, Charta zohráva veľmi zaujímavú dvojitú úlohu obmedzenia efektívneho výberu DPH. V prípadoch, ktoré spadajú priamo pod nejaké pravidlo alebo súbor pravidiel práva Únie, Charta stanoví spoločný *maximálny* štandard. V prípadoch, ktoré sú mimo tejto harmonizácie práva Únie, Charta stanoví *minimálnu* hranicu ochrany základných práv.

93. Po prvé v prípade harmonizácie bude Charta pôsobiť ako strop. Keďže uplatňovanie vnútroštátnych noriem ochrany prostredníctvom článku 53 je vylúčené, Charta je jediným meradlom základných práv, na základe ktorého sa harmonizačné opatrenia Únie – alebo vnútroštátne opatrenia, ktoré ich striktne vykonávajú –, budú hodnotiť. V tomto kontexte článok 52 ods. 3 stanovuje, že úroveň ochrany vyplývajúca z Charty je minimálne rovnaká ako úroveň ochrany vyplývajúca z EDĽP, zatiaľ čo článok 52 ods. 1 uvádza, že obmedzenia základných práv sú jasne obmedzené a neprekračujú rámec toho, čo je potrebné zabezpečiť, napríklad ochranu finančných záujmov Európskej únie. Tieto ustanovenia zaručujú, že samotná Charta musí zabezpečiť vysoký stupeň ochrany základných práv stanovením *účinných* obmedzení pre výber DPH. Ako neoddeliteľná súčasť primárneho práva Únie Charta taktiež požíva výhody týkajúce sa požiadaviek prednosti, jednoty a účinnosti. Má rovnaké postavenie ako iné ustanovenia primárneho práva Únie, ako je článok 325 ZFEÚ, a Súdnemu dvoru prináleží zabezpečiť správnu rovnováhu medzi základnými právami a konkurenčnými hodnotami alebo záujmami.

94. Po druhé v prípade neexistencie harmonizácie, vrátane prípadov, keď právo Únie ponecháva členským štátom určitú voľnosť pri prijímaní vlastných legislatívnych alebo vykonávacích pravidiel,[60] stanovuje Charta minimálny limit. Z článku 53 vyplýva, že ústavy členských štátov – ale aj medzinárodné právo – môžu stanoviť prísnejšie štandardy ochrany než tie, ktoré sú stanovené v Charte.

95. Je aj v tejto situácii ovplyvnená „prednosť, jednota a účinnosť“ práva Únie? Čím menšia je harmonizácia, tým je menej pravdepodobné, že prednosť, jednota a účinnosť práva Únie by mohli byť oslabené. Samozrejme, uplatnenie vnútroštátnej úrovne ochrany znamená rozmanitosť, na rozdiel od jednotnosti. V prípade neexistencie harmonizácie sa však vnútroštátna norma ochrany vzťahuje len na – viac či menej rozsiahlu – mieru voľnej úvahy, ktorú ponecháva na členské štáty samotné právo Únie. Na rozdiel od opatrenia Únie je preto vnútroštátne opatrenie merané prísnejším meradlom národnej ústavy. Inými slovami, čím je miera voľnej úvahy členských štátov väčšia, tým menšie riziko existuje pre zásadu prednosti, jednoty a účinnosti právnych predpisov Únie.

60 Podľa stupnice uvedenej v bodoch 79 a 80 vyššie by sa to vzťahovalo na strednú časť stupnice (ako napríklad rozsudky Åkerberg Fransson alebo Scialdone), samozrejme, ako aj na vonkajšie body spektra (napríklad rozsudky Ispas a Kolev).

4. Hmotnoprávna alebo procesnoprávna povaha vnútroštátnych trestnoprávnych predpisov

96. V rozsudku M.A.S. sa objavila otázka, či predmetné pravidlo premlčania má hmotnoprávnu alebo procesnoprávnu povahu, a teda či zásada zákonnosti zahŕňa aj toto pravidlo. Vzhľadom na to, že taliansky právny poriadok uznáva, že tieto pravidlá majú hmotnoprávnu povahu, Súdny dvor pripustil, že v prípade neexistencie harmonizácie týchto pravidiel by sa malo vychádzať z chápania zásady zákonnosti podľa talianskeho práva. V rozsudku M.A.S., rovnako ako v rozsudku Taricco, sa táto otázka objavila v osobitnom kontexte článku 49 Charty, či záruky tohto článku sa týkajú „len hmotnoprávnych" alebo tiež „procesnoprávnych" pravidiel trestného práva.

97. Vzhľadom na prejednávanú vec sa však objavila aj širšia otázka, ktorá presahuje špecifický kontext záruk uvedených v článku 49 Charty. Bolo by (alebo malo by byť) vyššie uvedené odôvodnenie týkajúce sa typu obmedzení „efektívneho výberu DPH" odlišné, ak by bolo predmetné vnútroštátne pravidlo „hmotnoprávne", na rozdiel od pravidla len „procesnoprávneho" charakteru? Okrem toho, v súvislosti s ďalšou otázkou o tom, ako by sa mali napraviť akékoľvek potenciálne nedostatky na vnútroštátnej úrovni, ak by sa následky v tomto ohľade tiež líšili, a to opäť v závislosti od toho, či to, čo je potenciálne zrušené v konkrétnom prípade, je procesnoprávne alebo hmotnoprávne pravidlo (trestného práva)?

98. Moja odpoveď na tieto otázky je jasné „nie", a to prinajmenšom z troch dôvodov.

99. Po prvé každá taká klasifikácia je problematická a ťažko aplikovateľná. To je jasne viditeľné v špecifickom kontexte článku 49 Charty,[61] ale nad rámec tohto ustanovenia sa vo vzťahu k iným právam obsiahnutým v Charte stáva ešte zložitejšou. Okrem toho, podliehala by taká klasifikácia národným alebo celoeurópskym taxonomickým predpisom? Požadovali by celoeurópske predpisy „samostatnú únijnú predstavu" akéhokoľvek právneho pravidla, ktoré sa má definovať?

100. Po druhé som celkom prekvapený implicitnou ľahkosťou, s akou by mohli byť zrušené „len procesnoprávne" pravidlá. Sú ustanovenia, ktoré vyžadujú, aby prokurátor v určitej dobe začal súdne konanie alebo zastavil trestné stíhanie, keďže osoba nemôže byť navždy v predbežnej fáze vyšetrovania trestného činu, len doplnkovým „procesným prvkom"? Alebo je napríklad požiadavka právomoci súdu v trestnom konaní len „procesnou ozdobou"? Reálne sú to mnohokrát procesnoprávne pravidlá, ktoré podľa všetkého ochraňujú základné práva v rovnakom rozsahu alebo dokonca viac než hmotnoprávne pravidlá. Ako raz konštatoval Rudolf von Jhering, „forma je úhlavným nepriateľom svojvoľnosti, dvojča slobody".[62] Je teda dosť náročné predstaviť si, ako by sa vnútroštátne súdy mohli platne dovolávať judikatúry Únie s cieľom obmedziť základné práva zrušením týchto trestných „procesnoprávnych" pravidiel.[63]

101. Po tretie a predovšetkým z dôvodov, ktoré som už navrhol inde,[64] štúdium nuáns právnych taxonómií, či už vnútroštátnych alebo európskych, je vo svojej podstate nevhodné pre typ diskusie, ktorá by mala byť o obmedzeniach základných práv. Táto diskusia by mala byť zameraná na ich dopad. Účinná ochrana základných práv by sa mala týkať: jednotlivca a dopadu jednotlivých pravidiel na jeho postavenie, nie taxonomických označení týchto pravidiel.

61 Podrobnejšie preskúmané v návrhoch, ktoré som predniesol vo veci Scialdone (C-574/15, EU:C:2017:553, body 146 až 163).

62 „Die Form ist die Geschworene Feindin der Willkür, die Zwillingsschwester der Freiheit" a dodal, že: „Denn die Form zu verzenden, die der Freiheit zur Zügellosigkeit zu verleiten sucht, das Gegengewicht, sie lenten die Freiheitssubstanz in feste Bahnen... und kräftigt sie dadurch nach" VON JHERING, R., Geist des Römischen Rechts auf der verschiedenen Stufen seiner entwicklung. časť 2, diel. 2., Leipzig: Breitkopf und Härtel, 1858, s. 497.

63 Taktiež preto, že podľa článku 52 ods. 1 Charty musí byť *akékoľvek obmedzenie* základných práv ustanovené zákonom. Podľa nedávneho vyjadrenia Súdneho dvora „môže požiadavkám na zrozumiteľnosť, predvídateľnosť, dostupnosť a najmä na ochranu pred svojvoľnosťou zodpovedať len všeobecne záväzný právny predpis" (pozri rozsudok z 15. marca 2017, Al-Chodor (C-528/15, EU:C:2017:213, bod 43). Zaujímalo by ma, ako by tieto požiadavky spĺňali čisto súdny a skôr „dynamický" výklad požiadaviek podľa článku 325 ods. 1 ZFEÚ.

64 Pozri návrhy, ktoré som predniesol vo veci Scialdone (C-574/15, EU:C:2017:553, body 151 až 152).

5. Prostriedky nápravy

102. V rozsudkoch M.A.S. a Kolev bolo objasnené, že v prípade nezlučiteľnosti vnútroštátnych pravidiel s právom Únie *v prvom rade* prináleží vnútroštátnemu normotvorcovi riešiť túto nezlučiteľnosť,[65] aby sa zabránilo systémovému riziku beztrestnosti.[66] V rozsudku Taricco Súdny dvor taktiež uviedol, že priamy účinok článku 325 ods. 1 ZFEÚ v spojení so zásadou prednosti oprávňuje vnútroštátne súdy, aby neuplatnili nezlučiteľné pravidlá.[67] Z rozsudku Kolev vyplýva, že toto oprávnenie zahŕňa nielen zrušenie týchto pravidiel, ale zjavne aj niektoré ďalšie konkrétne kroky, ktoré má vnútroštátny súd prijať, ktoré nemajú vo vnútroštátnom práve žiadny textový základ, ako je predĺženie lehôt, v rámci ktorých musí prokurátor konať alebo odstránenie súvisiacich nedostatkov.[68]

103. Z viacerých dôvodov zastávam názor, že úloha vnútroštátnych súdov vo vzťahu k vnútroštátnym predpisom, ktoré by prípadne mohli brániť riadnemu výberu DPH, by mala byť v prebiehajúcich (trestných) veciach chápaná rozdielne. Stručne povedané, akékoľvek také zistenie by sa malo obmedziť len na deklaratórne vyhlásenie o nezlučiteľnosti, pričom zásada právnej istoty a ochrany základných práv obvinených bráni jeho uplatneniu na prebiehajúce prípady. Malo by byť účinné len do budúcnosti a na štrukturálnej a procesnej úrovni potenciálne spojené s konaním o nesplnení povinnosti podľa článku 258 ZFEÚ.

104. Po prvé je potrebné pripomenúť, že celkovo je vyváženie medzi účinnou ochranou finančných záujmov Európskej únie na jednej strane a základnými právami na strane druhej rovnováhou medzi cieľmi a hodnotami (prinajmenšom) rovnakého postavenia. Aj keď je potrebné v rámci štruktúry a cieľov Európskej únie zabezpečiť výklad týchto základných práv uznaných Chartou,[69] obmedzenia základných práv sú samy osebe limitované Chartou, bez ohľadu na existenciu harmonizácie. Článok 52 ods. 1 zakazuje akýkoľvek zásah do podstaty práv a slobôd, ktoré sú v ňom stanovené. Článok 52 ods. 3 vyžaduje minimálnu úroveň ochrany ľudských práv zodpovedajúcu štandardom EDĽP.

105. Po druhé, ako bolo spomenuté v rozsudku M.A.S., súd nemôže počas trestného konania zhoršiť režim trestnej zodpovednosti osoby, voči ktorej je vedené trestné stíhanie.[70] V tomto kontexte nevidím, ako by selektívne neuplatňovanie vnútroštátnych ustanovení trestného práva alebo konania, s cieľom pokračovať napríklad v premlčanom alebo nezákonnom stíhaní, nebolo v rozpore s týmto zistením.

106. Po tretie také výsledky v prebiehajúcich trestných konaniach sú nezlučiteľné s akýmikoľvek rozumne koncipovanými požiadavkami predvídateľnosti práva a právnej istoty, pričom tieto zásady majú jednoznačne osobitný význam v súvislosti s trestným konaním. Súdny systém EÚ je rozptýlený. Každý súd v členskom štáte koná ako súd, ktorý zabezpečuje uplatňovanie práva Únie. V rámci tohto súdneho oprávnenia môže ktorýkoľvek vnútroštátny súd vyvodiť, a mal by vyvodiť, primerané procesné dôsledky, ak zistí nezlučiteľnosť, čo je oprávnený vykonať sám, bez toho, aby sa obrátil na Súdny dvor. Ak to rozšírime na neuplatňovanie vnútroštátnych pravidiel trestného konania jednotlivými súdmi v členských štátoch na základe ich samostatného hodnotenia, zdá sa, že trestné súdnictvo riskuje, že by sa mohlo stať lotériou (sponzorovanou EÚ).

65 Rozsudok z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, bod 41).

66 Rozsudok z 5. júna 2018, Kolev a i.(C-612/15, EU:C:2018:392, bod 65).

67 Pozri rozsudky z 8. septembra 2015, Taricco a i. (C-105/14, EU:C:2015:555, body 49 a 58), a 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, body 38 až 39).

68 Rozsudok z 5. júna 2018, Kolev a i. (C-612/15, EU:C:2018:392, body 68 až 69).

69 Pozri v tomto zmysle rozsudky zo 17. decembra 1970, Internationale Handelsgesellschaft (11/70, EU:C:1970:114, bod 4); z 3. septembra 2008, Kadi a Al Barakaat International Foundation/Rada a Komisia (C-402/05 P a C-415/05 P, EU:C:2008:461, body 281 až 285), a Stanovisko 2/13 (*Pristúpenie Európskej únie k EDĽP*) z 18. decembra 2014 (EU:C:2014:2454, bod 170).

70 Rozsudok z 5. decembra 2017, M.A.S. a M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, bod 57). Pozri tiež rozsudok z 8. októbra 1987, Kolpinghuis Nijmegen (80/86, EU:C:1987:431, bod 13), a z 22. novembra 2005, Grøngaard a Bang (C-384/02, EU:C:2005:708, odsek 30).

107. Toto nebezpečenstvo ešte viac zhoršuje skutočnosť, že aj po rozsudku Kolev je katalyzačný bod, ktorý Súdny dvor stanovil pre také selektívne neuplatňovanie problematických vnútroštátnych predpisov, stále nejasný. V rozsudku Taricco, v ktorom vnútroštátny súd uviedol, že trestné konanie trvá takú dlhú dobu, že dĺžka konania týchto typoch prípadov „vedúca k faktickej beztrestnosti v Taliansku, nie je ojedinelým, ale štandardným prípadom“, Súdny dvor stanovil tento katalyzačný bod v okamihu, keď vnútroštátny súd dospel k záveru, že uplatňovanie vnútroštátnych ustanovení by malo taký účinok „v značnom počte prípadov“.[71] V rozsudku Kolev sa javí, že tento spúšťač sa nazýva „opakované a neustále porušovanie colných predpisov“, ktoré predstavuje „opakované riziko“, že skutky, ktoré poškodzujú finančné záujmy Európskej únie, nebudú potrestané.[72]

108. V rozsudku Kolev sa však jediným „opakovaným a neustálym porušovaním“ v spore vo veci samej javí byť to, že konkrétny prokurátor nemohol riadne doručiť príslušné dokumenty obvinenému v jednom konkrétnom trestnom konaní. V tomto zmysle to prokurátor skutočne *systematicky* a *plynule* nebol schopný urobiť. Vyzerá to však tak, že celý „systémový“ problém je založený na jednom vyhlásení vnútroštátneho súdu. Je celkom jasné, aké (teraz naozaj systémové) problémy toto Súdnym dvorom dané „povolenie nebrať do úvahy“ predstavuje v súvislosti s trestným právom“.[73]

109. Po štvrté odpoveď na tento problém (otestovaná konaním pred ústavným súdom) a s ním súvisiace otázky je rešpektovanie princípu deľby moci. Je jasné, že v prípade nezlučiteľnosti vnútroštátnych trestných pravidiel s právom Únie má zasiahnuť vnútroštátny zákonodarca a prijať pravidlá so všeobecnou platnosťou, s účinkom do budúcnosti, v súlade so zásadou zákonnosti. Ako vyjadrenie deľby moci v citlivej oblasti trestného práva zásada zákonnosti vyžaduje, aby boli procesnoprávne aj hmotnoprávne pravidlá prijaté Parlamentom. Okrem ústavnej hodnoty tohto argumentu má tento prístup aj jednu pragmatickú výhodu: z definície bude existovať *iba jeden súbor* uplatniteľných pravidiel.

110. Po piate existuje niečo, čo by sa mohlo nazývať paradox „toho kam môžu viesť systémové nedostatky v členských štátoch“. V prípadoch ako N.S.[74] alebo Aranyosi a Căldăraru[75] existencia určitých systémových nedostatkov v súdnych, správnych alebo väzenských systémoch v členskom štáte viedla v mene účinnej ochrany základných práv k dočasnému pozastaveniu niektorých základných zásad, na ktorých je Európska únia založená, ako napríklad zásady vzájomného uznávania a vzájomnej dôvery. Zdá sa však, že (zjavné) systémové nedostatky vo veciach týkajúcich sa výberu DPH a ciel, ktoré sa týkajú ochrany finančných záujmov Európskej únie, majú takú mimoriadnu hodnotu, že v súčasnosti vedú k účinnému pozastaveniu základných práv, vrátane zásady zákonnosti a zásady právneho štátu. Zaujímalo by ma, čo vyplýva z takéhoto rozvrstvenia hodnôt z pohľadu hierarchie medzi článkom 2 ZEÚ a článkom 325 ZFEÚ.

111. Z týchto dôvodov sa domnievam, že prístup Súdneho dvora k dôsledkom možnej nezlučiteľnosti vnútroštátnych ustanovení týkajúcich sa efektívneho výberu DPH alebo iných vlastných zdrojov Európskej únie, najmä pokiaľ ide o trestné konania týkajúce sa týchto otázok, by mal byť štruktúrovaný inak. Aj keby vnútroštátne pravidlo uplatniteľné v takom konaní bolo vyhlásené za nezlučiteľné s uplatniteľnými ustanoveniami práva Únie, malo by mať toto zistenie účinky len do budúcnosti. Z dôvodu uplatňovania zásady právnej istoty, zásady zákonnosti a ochrany základných práv (ak je to

71 Rozsudok 8. septembra 2015, Taricco a i. (C-105/14, EU:C:2015:555, bod 24 and 47).

72 Rozsudok z 5. júna 2018, Kolev a i. (C-612/15, EU:C:2018:392, bod 57 a 65).

73 Je celkom iste správne konštatovať, že také dôsledky boli vždy spojené s fungovaním právneho poriadku Únie. Akékoľvek vyhlásenie o nezlučiteľnosti, ktoré urobil vnútroštátny súd, môže byť spochybnené inými účastníkmi v tomto členskom štáte, čo spôsobuje, že zákon (určitý čas) je menej predvídateľný, čo má za následok, že nejaký jednotlivec môže počas tohto prechodného obdobia získať určitý prospech, zatiaľ čo iní nemôžu. Obávam sa, že tieto (všeobecne platné) pripomienky sa stretnú s jasnými obmedzeniami v špecifickom kontexte účinného i) uloženia trestnej zodpovednosti, ii) na základe veľmi „ekonomicky formulovaného“ článku 325 ods. 1 ZFEÚ. Kľúčovým rozdielom je opäť rozumná predvídateľnosť a zrozumiteľnosť platných pravidiel. Pozri návrhy, ktoré som predniesol vo veci Scialdone (C-574/15, EU:C:2017:553, body 165 až 166 a 173 až 178).

74 Rozsudok z 21. decembra 2011, N.S. a i. (C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865, bod 86).

75 Rozsudok z 5. apríla 2016, Aranyosi a Căldăraru (C-404/15 a C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, body 82 až 88.

relevantné v konkrétnom prípade), také zistenie nemožno uplatniť v prebiehajúcich prípadoch, ak by to bolo na úkor obvineného. Členské štáty sú teda povinné pristúpiť k okamžitým zmenám vnútroštátneho práva s cieľom zabezpečiť zlučiteľnosť vnútroštátnych pravidiel so zisteniami Súdneho dvora. Vhodným (štrukturálnym) prostriedkom nápravy, ako to zabezpečiť, je prípadné skrátené konanie o nesplnení povinnosti podľa článku 258 ZFEÚ.

112. Napokon skutočnosť, či sú potenciálne nedostatky systémové alebo len individuálne, by nemala zohrávať žiadnu úlohu. Za predpokladu, že by také nedostatky boli naozaj štrukturálne v tom zmysle, že sa vyskytujú vo veľkom rozsahu a opakovane, je to ďalší dodatočný argument, prečo musí existovať aj „štruktúrovaná“ odpoveď vo forme konania podľa článku 258 ZFEÚ, v ktorom dotknutý členský štát môže riadne obhajovať svoju pozíciu.

D. Otázka vnútroštátneho súdu

113. Pri uplatnení týchto všeobecných návrhov v prejednávanej veci sa javí, že odpoveď na prejudiciálnu otázku vnútroštátneho súdu, či účinná ochrana vlastných zdrojov Európskej únie oprávňuje zrušiť vnútroštátne pravidlá vylučujúce používanie nezákonne získaných dôkazov, je celkom jasná: *nie*, *určite* nie.

114. Po prvé sa zdá, že v rozhodnom čase neexistovala žiadna harmonizácia v rámci EÚ[76] týkajúca sa dôkazov alebo odpočúvaní na účely ochrany finančných záujmov Európskej únie v súvislosti s DPH alebo vo všeobecnosti. Preto si v tejto oblasti ponechali členské štáty voľnú úvahu pri vytváraní vlastných pravidiel.

115. Po druhé aj v prípade neexistencie osobitných pravidiel Únie v tejto oblasti, v tom zmysle, že daná situácia nie je určená právom Únie, stále patrí do pôsobnosti práva Únie. Členské štáty v skutočnosti podliehajú celkovým záväzkom vyplývajúcim z článku 325 ods. 1 ZFEÚ, článku 2 ods. 1 dohovoru PIF a článku 206, článku 250 ods. 1 a článku 273 smernice o DPH, ktoré sa týkajú všetkých trestnoprávnych pravidiel týkajúcich sa sankcií v oblasti DPH.

116. V porovnaní s vnútroštátnymi predpismi relevantnými v rozsudkoch M.A.S. alebo Kolev je stupeň blízkosti vnútroštátnych predpisov vo vzťahu k uplatniteľným pravidlám práva Únie možno trochu vzdialený, ale v prejednávanej veci určite nechýba.[77] Pravidlá dokazovania v súvislosti s pravidlami o súdnej právomoci a podmienky, na základe ktorých sú povolené odpočúvania, majú výrazný vplyv na sankcie tým, že v ich dôsledku sú tieto sankcie viac alebo menej pravdepodobné alebo účinné. To je jasne vidieť, keď použitie dôkazných pravidiel v Bulharsku bráni použitiu dôkazov, ktoré by preukázali vinu pána Dziveva v konaní vo veci samej.

117. Po tretie z uvedeného vyplýva, že pri navrhovaní a uplatňovaní týchto typov pravidiel sú členské štáty povinné vykonávať svoju diskrečnú právomoc v rámci dvoch skupín obmedzení, vrátane obmedzenia základných práv: tých, ktoré vyplývajú z vnútroštátneho práva, a tých, ktoré vyplývajú z práva Únie.

118. Na jednej strane sú členské štáty povinné rešpektovať vlastné vnútroštátne právo, vrátane príslušných ustanovení ústavy týkajúcich sa trestného práva vo všeobecnosti, a konkrétne pokiaľ ide o dôkazy a odpočúvania. Z rozsudku M.A.S vyplýva, že bulharské orgány môžu preskúmať dotknuté vnútroštátne pravidlá vzhľadom na osobitné výklady základných práv (napríklad zásadu zákonnosti

76 V zmysle pravidla alebo súboru pravidiel Únie, ktoré sa vzťahujú na konkrétnu otázku, diskutovanú v bodoch 70 až 80 vyššie.

77 Na stupnici načrtnutej a opísanej v bode 79 vyššie sa blíži k scenárom v rozsudkoch Ispas alebo Kolev.

sankcií), a to aj vtedy, keď sú tieto práva zaručené aj právom Únie, za predpokladu, že národná ústava poskytuje obvineným osobám vyšší stupeň ochrany. V tomto ohľade prislúcha vnútroštátnemu súdu, aby preskúmal, či sporné vnútroštátne ustanovenia v prejednávanej veci poskytujú vyšší stupeň ochrany.

119. Na druhej strane vzhľadom na to, že situácia v prejednávanej veci spadá do pôsobnosti práva Únie, inštitucionálna a procesná autonómia členských štátov pri vytváraní svojich pravidiel dokazovania je obmedzená nielen dvojitou požiadavkou ekvivalencie a efektivity, ale aj Chartou. [78]

120. Požiadavka ekvivalencie obmedzuje slobodu výberu členských štátov tým, že majú povinnosť zabezpečiť, aby tieto sankcie zodpovedali podmienkam, ktoré sú podobné sankciám uplatniteľným v prípade porušení vnútroštátneho práva obdobnej povahy a dôležitosti. [79] V prejednávanej veci sa však nezdá, že by sa vyskytli nejaké ťažkosti v súvislosti so zásadou ekvivalencie.

121. Požiadavka efektivity vyžaduje od členských štátov, aby zaviedli účinné a odrádzajúce sankcie v prípade porušenia právnych predpisov o DPH. [80]

122. Efektivita práva Únie je sporným argumentom, pretože sama osebe nemá žiadne vnútorné obmedzenia. Ak je tento argument prijatý v plnom rozsahu, potom môže byť akýkoľvek a každý zamýšľaný výsledok odôvodnený. Ak by mala „účinnosť ochrany vlastných zdrojov Únie“ znamenať „uväznenie ľudí z dôvodu spáchania podvodov a neplatenia DPH“, [81] potom by malo byť zrušené akékoľvek vnútroštátne pravidlo, ktoré stojí v ceste odsúdeniu. Nebolo by však potom efektívnejšie, ak by sa nemuselo žiadať o súdne povolenie na odpočúvanie telefónov? Rovnako, zvýšil by sa pravdepodobne aj efektívny výber DPH, ak by súd na vnútroštátnej úrovni mal právomoc nariadiť verejné bičovanie na námestí za podvody súvisiace s DPH?

123. Tieto absurdné príklady jasne ukazujú, prečo by potenciálne neobmedzený argument „efektivity“ mal byť hneď obmedzený a vyvážený argumentmi a hodnotami identifikovanými v predchádzajúcom kroku, t. j. inými hodnotami, záujmami a cieľmi vyplývajúcimi z obmedzení EÚ a národných obmedzení, vrátane ochrany základných práv. Ich potenciálne vyvažovanie s obmedzeniami a procesnými pravidlami vnútroštátneho pôvodu je záležitosťou vnútroštátneho súdu.

124. Vzhľadom na právo Únie a minimálne požiadavky, ktoré z neho vyplývajú, je možné znova zopakovať, že právo Únie nestanovuje len účinné a odstrašujúce sankcie. Vyžaduje tiež dodržiavanie základných práv v procese ukladania týchto sankcií. Ustanovenia Charty a článku 325 ods. 1 ZFEÚ majú rovnaké postavenie ako ustanovenia primárneho práva Únie. Ako *dvojitú povinnosť* vyplývajúcu z práva Únie v rámci rozsahu jeho pôsobnosti sú členské štáty povinné vyvážiť efektivitu so základnými právami. Preto je prvoradé pri posudzovaní efektivity zohľadniť požiadavku ochrany základných práv. [82]

78 Pozri napríklad, pokiaľ ide o dodržiavanie Charty v oblasti pôsobnosti práva Únie, rozsudky z 26. februára 2013 Åkerberg Fransson (C-617/10, EU:C:2013:105, bod 27), a z 5. apríla 2017, Orsi a Baldetti (C-217/15 a C-350/15, EU:C:2017:264, bod 16).

79 Pozri napríklad rozsudok z 2. mája 2018, Scialdone (C-574/15, EU:C:2018:295, bod 53).

80 Rozsudok z 2. mája 2018, Scialdone (C-574/15, EU:C:2018:295, bod 33).

81 Aj keď s veľkou dávkou cynizmu možno spochybniť faktickú presnosť tohto vyhlásenia: uväzniť ľudí za to, že neplatia, môže slúžiť (vzdialenejšiemu) cieľu odstrašiť ich, ale sotva (asi bližšiemu) cieľu prinútiť ich, aby splnili svoje záväzky vo vzťahu k verejnej správe. To je dôvod, prečo uväznenie dlžníka, aj keď možno odôvodniteľné z hľadiska odstrašujúceho účinku, mohlo mať v minulosti len obmedzený úspech, pokiaľ ide o to, aby ľudia platili – pozri návrhy, ktoré som predniesol vo veci Nemec (C-256/15, EU:C:2016:619, body 63 až 65) spolu s odkazmi na príslušnú literatúru.

82 Pozri v tomto zmysle aj rozsudok zo 17. decembra 2015, WebMindLicenses (C-419/14, EU:C:2015:832, body 65 až 66). Súdny dvor zdôraznil najmä, že odpočúvanie telekomunikačnej prevádzky, prostredníctvom ktorého boli predmetné dôkazy zhromaždené, by malo byť na základe zákona a malo by byť nevyhnutné, a to v kontexte trestného aj administratívneho konania. Takisto je potrebné overiť, či zdaniteľná osoba v súlade so všeobecnou zásadou dodržiavania práva na obhajobu mala v rámci správneho konania možnosť prístupu k týmto dôkazom a či bola v tejto súvislosti vypočutá.

125. V prípade osobitných okolností prejednávanej veci je celkom jasné, že odpočúvanie telekomunikačnej prevádzky akéhokoľvek druhu, vrátane odpočúvania telefónu, predstavuje významný zásah do rešpektovania práva na súkromný život (článok 7 Charty) [83] a ak je použité nezákonne v kontexte trestného konania, aj zásah do práva na obhajobu (článok 48 ods. 2 Charty).

126. Vnútroštátna právna úprava, ktorá zakazuje použitie dôkazov získaných na základe nesprávne povoleného príkazu na odpočúvanie, teda robí zadosť obom stranám rovnice: nielen cieľu efektívneho výberu DPH (tým, že vôbec umožňuje taký zásah do práva na súkromný život), ale aj rešpektovaniu dotknutých základných práv (obmedzením použitia takého dôkazu viacerými podmienkami, vrátane toho, aby bol taký dôkaz získaný zákonne, na základe súdneho príkazu).

127. Domnievam sa, že v prejednávanej veci by analýza mohla byť ukončená. Nemyslím si, že v takom prípade, ako je v prejednávanej veci, by otázka, či sú vnútroštátne predpisy procesnoprávne alebo nie, a koľko podobných problémov vzniká na vnútroštátnej úrovni, mala ovplyvniť posúdenie Súdneho dvora. S cieľom napomôcť Súdnemu dvoru stručná odpoveď na zostávajúce body, v ktorej by sa uplatnila všeobecná analýza na prejednávanú vec uvedená vyššie [84], by bola takáto.

128. Po štvrté, hoci vnútroštátne pravidlo, ktoré ustanovuje súd, ktorý má právomoc povoliť odpočúvanie telefónu v konkrétnom prípade, by mohlo byť chápané ako „procesnoprávne“ pravidlo, podľa ktorého príkaz na povolenie odpočúvania musí byť odôvodnený, je to o niečo komplexnejšie. Ak neboli uvedené žiadne (definované, špecifické pre konkrétne prípady) dôvody na odpočúvanie, je taká požiadavka „iba“ procesnoprávnym pravidlom? Obťažnosť v tomto a iných prípadoch [85] pri klasifikácii takýchto hraničných pravidiel iba podčiarkuje, prečo toto rozlíšenie nie je skutočne nápomocné v kontexte prípadov, ako je prípad v prejednávanej veci.

129. Po piate si nemyslím, že by na posúdenie zlučiteľnosti pravidiel bolo dôležité skúmať, v koľkých prípadoch pravidlo funguje určitým spôsobom. Aj keby tomu tak bolo, štrukturálna odpoveď na akékoľvek také potenciálne nedostatky by mala smerovať len do budúcnosti a mala by byť perspektívna, a nemala by sa uplatniť v prebiehajúcich prípadoch na úkor tých, ktorí už sú trestne stíhaní. Ak by však mal Súdny dvor napriek tomu rozhodnúť, že systémové nedostatky sú v tomto prípade relevantné v zmysle uvedenom v rozsudkoch Taricco a Kolev, pripomínam toto.

130. Ako navrhuje Komisia, zo skutkových okolností prejednávanej veci nevyplýva, ako to uviedol vnútroštátny súd, že uplatnenie vnútroštátnych pravidiel by spôsobilo *systémové riziko* beztrestnosti v zmysle rozsudku Kolev alebo by bránilo riadnemu výberu DPH *v značnom počte prípadov* v zmysle rozsudku Taricco.

83 Pokiaľ ide o právo na súkromný život v kontexte odpočúvania, pozri napríklad rozsudky ESĽP z 24. apríla 1990, Kruslin v. Francúzska republika (CE:ECHR:1990:0424JUD001180185); z 18. mája 2010, Kennedy v. Spojené kráľovstvo (CE:ECHR:2010:0518JUD002683905), a zo 4. decembra 2015, Roman Zakharov v. Rusko (CE:ECHR:2015:1204JUD004714306). V poslednej uvedenej veci zistil ESĽP nedostatky v ruskom práve, ktoré upravuje odpočúvanie telekomunikačnej prevádzky v postupoch na povolenie odpočúvania. Pozri tiež, v širšom kontexte, o primeranej rovnováhe medzi bojom proti kriminalite a ochranou súkromného života a osobných údajov, rozsudok z 21. decembra 2016, Tele2 Sverige a Watson a i. (C-203/15 a C-698/15, EU:C:2016:970).

84 Pozri body 96 až 101 a 102 až 112 vyššie.

85 Napríklad existuje pravidlo, ktoré stanovuje, že pri revíznych postupoch v oblasti životného prostredia nesmú byť náklady *neúmerne vysoké* – procesné alebo vecné pravidlo? V tejto súvislosti pozri návrhy, ktoré som predniesol vo veci Klohn (C-167/17, EU:C:2018:387, body 82 až 91).

131. Bez ohľadu na to, kde by sa tento ukazovateľ mohol potenciálne nachádzať, je správne predpokladať, že „systémový“ a „značný“ by mal znamenať viac ako jeden (prípad). Navyše podľa môjho názoru, ale plne v súlade s inými prípadmi, v ktorých boli prejednávané systémové porušenia, ako napríklad N.S. alebo Aranyosi a Căldăararu, by každý taký ďalekosiahly návrh mal byť podporený dôkazmi,[86] ktoré presahujú rámec toho, čo by sa zdalo byť individuálnym výkladom vnútroštátnych pravidiel a postupov jedného súdu.[87]

132. V prejednávanej veci existujú štyri obvinené osoby. Ako uviedol vnútroštátny súd, je možné opierať sa o získané dôkazy na preukázanie viny všetkých obvinených vo veci samej, s výnimkou pána Dziveva. Zdá sa teda, že v troch zo štyroch prípadov „napriek“ spornej vnútroštátnej právnej úprave bolo možné v rámci trestného stíhania oprávnene získať dôkazy podľa vnútroštátneho práva proti ostatným trom obvineným. Preto nie je z hľadiska skutkových okolností prejednávanej veci jasné, ako by fungovanie týchto pravidiel vážne bránilo účinnému sankcionovaniu vo veľkom rozsahu. Okrem toho sa javí, že problém vyplývajúci z neistoty týkajúcej sa súdu, ktorý má právomoc povoliť odpočúvanie, je zrejme dočasný.

V. Návrh

133. Vzhľadom na vyššie uvedené úvahy navrhujem Súdnemu dvoru odpovedať na otázku položenú Specializiran nakazatelen săd (Špecializovaný trestný súd, Bulharsko) takto:

– článok 325 ods. 1 ZFEÚ, článok 1 ods. 1 a článok 2 ods. 1 dohovoru o ochrane finančných záujmov Európskych spoločenstiev a článok 206, článok 250 ods. 1 a článok 273 smernice Rady 2006/112/ES z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty, vykladané vo svetle Charty základných práv Európskej únie, nebráni takej vnútroštátnej právnej úprave, akou je právna úprava vo veci samej, ktorá zakazuje používanie dôkazov získaných v rozpore s vnútroštátnymi právnymi predpismi, ako sú napríklad dôkazy, ktoré boli získané odpočúvaním telekomunikačnej prevádzky povolenej súdom, ktorý na to nemá právomoc.

86 V oboch rozsudkoch sa tieto dôkazy prerokovali nielen v nadväznosti na vyjadrenia viacerých strán a členských štátov zasahujúcich do konania, ale aj na základe autoritatívnych vyjadrení Európskeho súdu pre ľudské práva v tejto veci [pozri rozsudky z 21. decembra 2011, NS a i. (C-411/10 a C-493/10, EU:C:2011:865, body 88 až 90), a z 5. apríla 2016, Aranyosi a Căldăraru (C-404/15 a C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, body 43 a 60)]. Určite nenaznačujem, že tvrdenia týkajúce sa systémových nedostatkov by vždy vyžadovali tento druh alebo množstvo dôkazov v každom prípade. Účelom vykonaného porovnania je skôr demonštrovať koncepčne veľmi odlišnú úroveň predložených dôkazov.

87 Ako už bolo stručne uvedené v bodoch 24 a 44 vyššie, javí sa, že medzi vnútroštátnymi súdmi neexistuje zhoda, pokiaľ ide o správny výklad nového zákona. Dalo by sa diplomaticky dodať, že nezhody v zmysle návrhu na začatie prejudiciálneho konania medzi vnútroštátnym súdom na jednej strane a Vărchoven kasacionen săd (Najvyšší kasačný súd) a Sofijski gradski săd (Mestský súd Sofia) sú ešte výraznejšie.